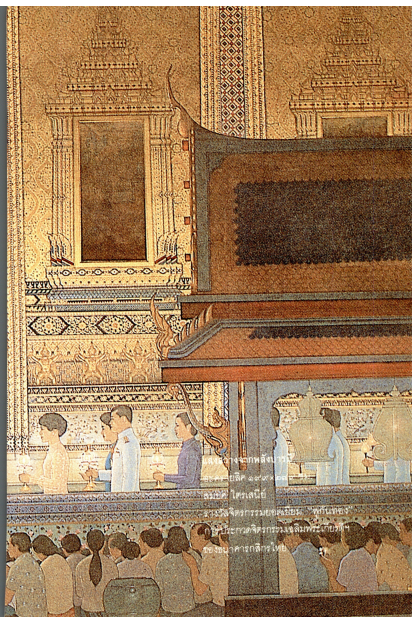

แสดงจากหลังบ้าน

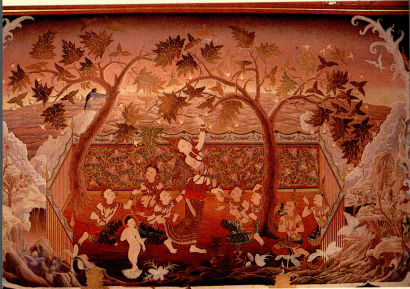
โดย บิลลี่ ๑๙๙๐

สมชาย ไตรเสนีย์

ร่วมพิธีกรรมของชุมชน "พม่าทอง"

ที่ประเทศจิตรกรรมเฉลิมพระเกียรติฯ

ของธนาคารกสิกรไทย

ภาพชุดพระพุทธประวัติ จิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ
 วัดพุทธปทีป กรุงเทพมหานคร
 โดย เฉลิมชัย ไรษิตพิพัฒน์ และปัญญา วิจิณนาสาร

การบรรพชาอุปสมบท

พระครูพุทธศาสนโศภณ (แคล้ว สุสวโต)
นาวาเอกวีระ วัฒนนิรันตร
เรียบเรียง

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จัดพิมพ์เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ
๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

คำปรารภ

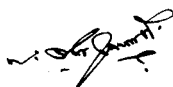
ในวโรกาสอันเป็นมหามงคลสมัยที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๕ ธันวาคม ศกนี้ เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ อำนวยคุณประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนชาวไทยอย่างมหาศาล รัฐบาลจึงแต่งตั้ง “คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ขึ้น เพื่อดำเนินการจัดงานพระราชพิธีใหญ่สมพระเกียรติสมกับความปลาบปลื้มปิติยินดีของคนไทยทั้งชาติ

คณะอนุกรรมการฝ่ายศาสนา เป็นอนุกรรมการในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ มีหน้าที่พิจารณาจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อเฉลิมพระเกียรติ และถวายราชสดุดี ได้แต่งตั้ง “คณะทำงานจัดพิมพ์หนังสือพระพุทธศาสนาในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ” ขึ้นอีกชุดหนึ่ง ให้มีหน้าที่ดำเนินการจัดทำและจัดพิมพ์หนังสือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนหนังสือเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตร รวม ๖๓ เล่ม ดังรายชื่อปรากฏในท้ายหนังสือแต่ละเล่มในชุดนี้แล้ว

ในนามประธานกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอขอบคุณคณะอนุกรรมการฝ่ายศาสนา คณะทำงานฯ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่มีส่วนให้การดำเนินงานครั้งนี้ ประสบความสำเร็จด้วยดี บรรลุผลสมความมุ่งหมายทุกประการ และหวังว่าหนังสือทุกเล่มในชุดดังกล่าว จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อประเทศและประชาชนอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าและเป็นแหล่งธรรมะและวิทยาการที่ถูกต้องทันสมัยต่อไปในอนาคต

ขออำนาจแห่งเจตนาอันเป็นมหากุศลในการจัดทำหนังสือนี้ ได้โปรดคุ้มครอง
อภิบาลให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี-
นาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ทรงพระเกษมสำราญ พระชนมายุยืน
นาน เป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของปวงชนชาวไทยสืบไปตลอดกาลนาน

พลเอก

(เปรม ติณสูลานนท์)

นายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

คำนำ

คณะอนุกรรมการฝ่ายศาสนา ในคณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แต่งตั้งคณะทำงาน “จัดพิมพ์หนังสือพระพุทธศาสนาในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ” ขึ้น เพื่อพิจารณาดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือทางพระพุทธศาสนา ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

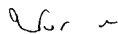
คณะทำงานเห็นพ้องกันว่า หนังสือดังกล่าวควรจัดพิมพ์เป็น ๒ ชุด คือ หลักธรรมเฉลิมพระเกียรติชุดหนึ่ง และหลักธรรมราชสดุดีอีกชุดหนึ่ง โดยในชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรตินั้น ให้นำหัวข้อเรื่องและหัวข้อธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มาเรียบเรียงจัดพิมพ์เป็นหนังสือชุดรวม ๖๐ เล่ม เท่ากับพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ส่วนในชุดหลักธรรมราชสดุดี ประกอบด้วยหนังสือ ๓ เล่ม คือ “ประมวลสารคดีธรรม” เป็นข้อเขียนเกี่ยวกับสารคดีธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้คัดเลือกมารวมพิมพ์ไว้ในเล่มเดียวกัน หนังสือ “ทศพิธราชธรรม” ธรรม ๑๐ ประการ อันเป็นหลักธรรมแห่งพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองประเทศ เสริมด้วยพระราชกรณียกิจและพระราชจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรม และหนังสือ “พระบรมราชาบาท” ที่ประมวลสารัตถะจากพระบรมราชาบาทและพระราชดำรัส ที่ได้พระราชทานแก่คณะบุคคลในโอกาสต่าง ๆ นับแต่พระปฐมบรมราชโองการในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๑๓ เป็นต้นมา

โดยพิจารณาเห็นว่า หนังสือเหล่านี้จะยังประโยชน์ต่อผู้รักการศึกษา พุทธ-
ศาสนิกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป และทรงคุณค่ามหาศาลต่อประวัติศาสตร์ของชาติ
ในอนาคต คณะอนุกรรมการฯ ได้ทุ่มเทแรงกาย แรงใจ และสติปัญญา จัดทำกัน
อย่างรอบคอบ พิถีพิถันและระมัดระวัง ทั้งนี้ เพื่อให้หนังสือสำเร็จสมบูรณ์ สมดัง
วโรกาสอันสำคัญยิ่งนี้อย่างแท้จริง

ในนามของประธานอนุกรรมการฯ ผมขอขอบคุณสำนักราชเลขาธิการ
กรมการศาสนา ธนาคารกสิกรไทย และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยให้การจัดพิมพ์
หนังสือครั้งนี้ ดำเนินไปด้วยความราบรื่น สำเร็จผลสมดังเจตนารมณ์ที่วางไว้ทุก
ประการ

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย และกุศลบุญราศีอันเกิดจากธรรมวิद्याทาน
ในการจัดทำหนังสือนี้ จงเป็นพลวปัจจัยให้องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระผู้เปี่ยม
ด้วยคุณธรรมอันประเสริฐ ทรงพระเกษมสำราญ พระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตเสถียร
ในมไหศวรรยราชสมบัติ จักรัสด้วยพระเกียรติคุณอดุลยศ ปราบกฏขจรไกลไปทั่วทิศานุ-
ทิศ สถิตเป็นร่มโพธิ์ทองของปวงประชาราษฎรไทยไปตลอดกาลนาน

(นายพงษ์ สาร์สิน)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการฝ่ายศาสนา

คำชี้แจง

การจัดทำหนังสือชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ จำนวน ๖๐ เล่มนี้ คณะทำงานอนุมัติตามข้อเสนอแนะของท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายสมาน แสงมลิ) ที่ได้ปรารภกับท่านเจ้าคุณพระพรหมวชิร (ประยุทธ์ ปยุตโต) ว่า หากจะนำหัวข้อเรื่อง และหัวข้อธรรมในวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ ๑-ชั้นมัธยมปีที่ ๖ มาเรียบเรียงเป็นหัวข้อละ ๑ เล่ม ให้มีเนื้อหาเพียงพอและสะดวกแก่การใช้เป็นคู่มือศึกษาของครูและนักเรียน ก็จักอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี

เมื่อคณะทำงาน ซึ่งมีอธิบดีกรมการศาสนา (นายมงคล ศรีไพรวรรณ) เป็นผู้อำนวยการโครงการ และรองอธิบดีกรมการศาสนา (นายแจ้ง สุขเกื้อ) เป็นประธาน คณะทำงานได้มีมติมอบหมายให้เป็นบรรณาธิการหนังสือชุดนี้ จึงได้ขอความร่วมมือไปยังท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ช่วยกันเรียบเรียงท่านละ ๑-๒ เรื่อง อย่างไรก็ดี เนื่องจากระยะเวลากระชั้นชิด และแต่ละท่านต่างก็มีภารกิจมาก ได้มีผู้ส่งเรื่องมาให้ทันเวลาเตรียมการเพียง ๒๐ เรื่องเท่านั้น จึงได้ร่วมกับอาจารย์ทรงวิทย์ แก้วศรี พิจารณาเลือกสรรและขออนุญาตนำเรื่องที่มีผู้เรียบเรียงไว้แล้ว ซึ่งมีเนื้อหาตรงกับหัวข้อเรื่องหรือหัวข้อธรรมที่กำหนดไว้มาจัดพิมพ์ ซึ่งท่านเหล่านั้นก็ยินดีและอนุโมทนาที่จะได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติในครั้งนี้

หัวข้อเรื่องและหัวข้อธรรมตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ อาจจำแนกได้ ๓ ประเภท คือ ประเภทประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ๑ ประเภทหลักธรรม ๑ และประเภทวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ๑ สองประเภทหลังนั้นมีผู้เรียบเรียงไว้มาก ส่วนประเภทแรกนั้นมีน้อยจึงได้ร่วมกันกับอาจารย์ทรงวิทย์ แก้วศรี รวบรวมและเรียบเรียงขึ้นให้บริบูรณ์ รวมผู้เรียบเรียงทั้งสิ้น ๓๒ ท่าน เป็นจำนวนหนังสือ ๖๐ เล่ม เสมอด้วยพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

รูปแบบในการเสนอเรื่องหนังสือชุดนี้ มีทั้งแบบเทศนาโวหาร พรรณนาโวหาร
สารคดี ทองเที่ยว จดหมาย เรื่องสั้น บทละคร ฯลฯ เพื่อแสดงความหลากหลายและลุ่ม
ลึกของเรื่องในแนวต่าง ๆ กัน อย่างไรก็ดี มีบางเรื่องได้ขอตัดทอนลงบ้าง บางเรื่องปรับ
ปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบ้าง เพื่อให้เหมาะสมและมีขนาดรูปเล่มตามที่กำหนดไว้ และเพื่อ
สะดวกแก่การค้นคว้า โปรดตรวจดูเนื้อหาในรายละเอียดของแต่ละเล่มได้จากเล่มที่
๖๐ ซึ่งเป็น "สารบัญและครุฑนิตินันต์เรื่อง หนังสือชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ"

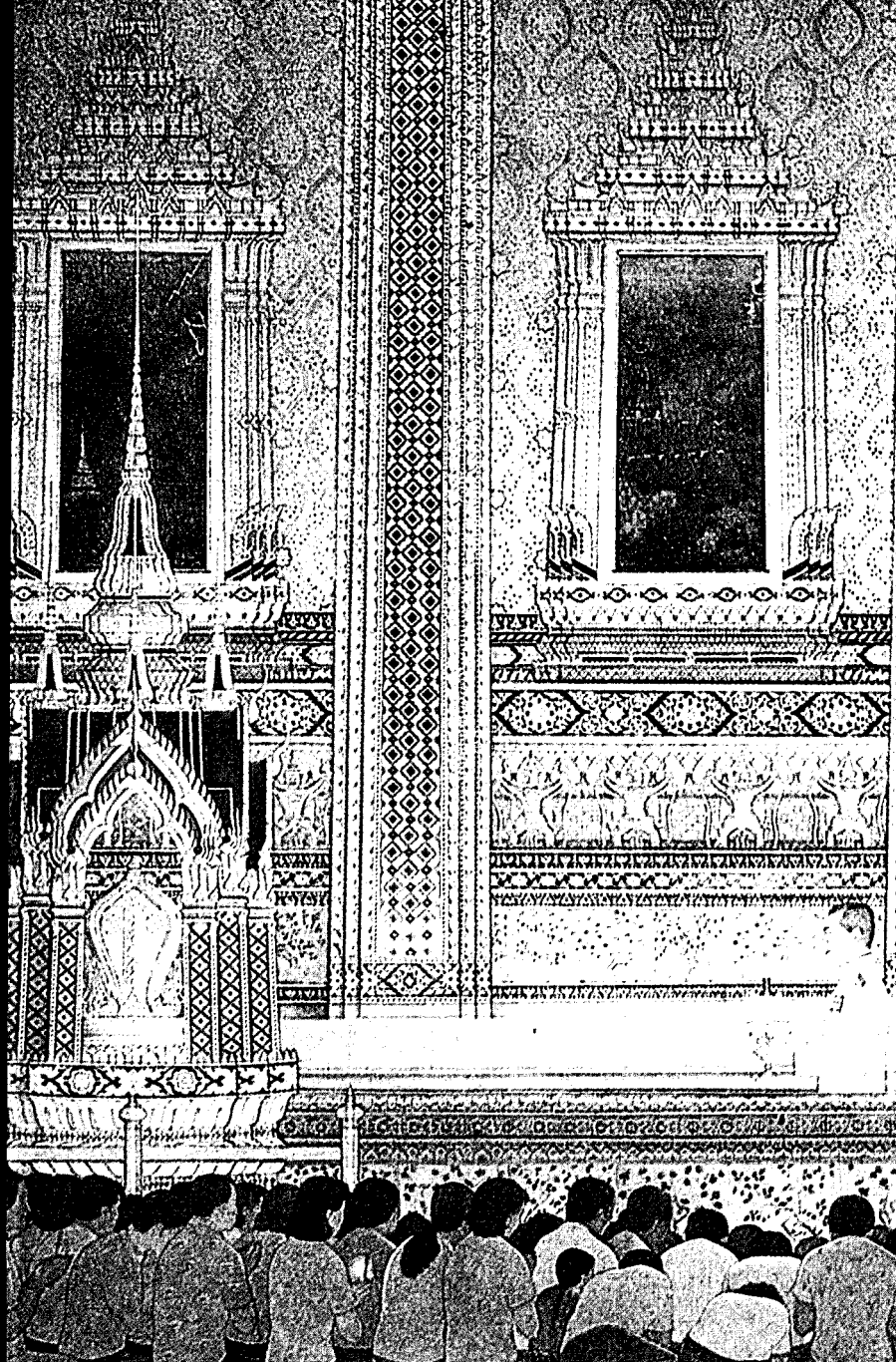
ในฐานะบรรณาธิการ ขอขอบคุณท่านผู้เป็นเจ้าของบทประพันธ์ทุกท่านที่
ได้กรุณามอบเรื่องให้มาจัดพิมพ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมการศาสนาทุกท่านที่
ประสานงานในการจัดทำหนังสือนี้ และขอขอบคุณอนุโมทนาอาจารย์ทรงวิทย์ แก้วศรี
ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการรวบรวม เรียบเรียง ปรับปรุงแก้ไข และควบคุมการจัดพิมพ์
ทุกอย่างให้โดยตลอด ขณะเดียวกันก็ขอขอบคุณ อาจารย์วิโชค มุกดามณี และคณะที่
ได้ช่วยงานด้านศิลปกรรมจัดรูปเล่มและออกแบบปกหนังสือชุดนี้ทุกเล่ม ขอขอบคุณทุก
ท่านทุกคนที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำโดยทั่วกัน

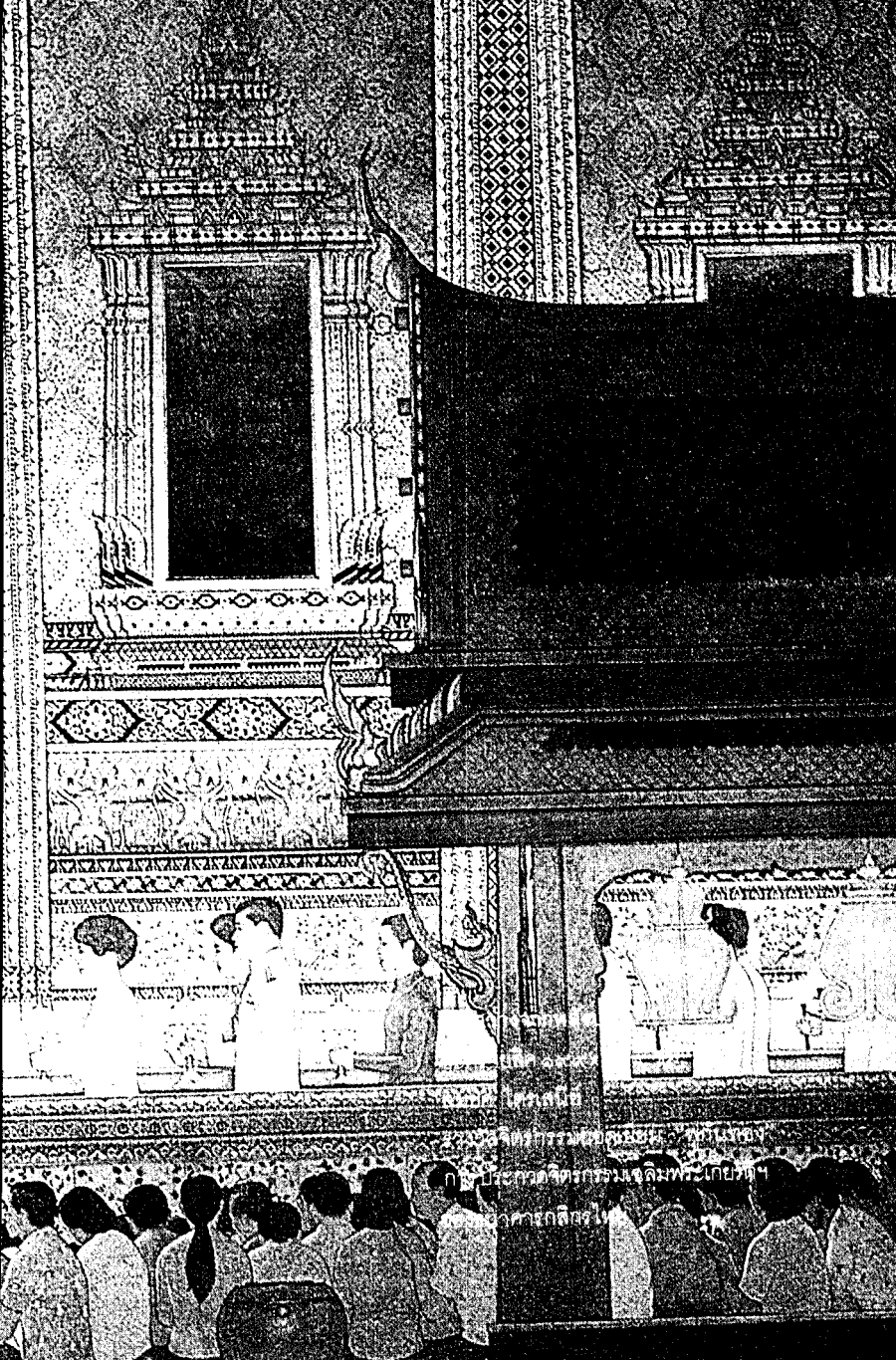
ขอถวายพระราชกุศลส่วนธรรมวิद्याทานจากการจัดทำหนังสือหลักธรรม
เฉลิมพระเกียรติ ๖๐ เล่มชุดนี้ แต่สมเด็จพระมหิตลพราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณ
อันประเสริฐ ขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน และขอจงทรงพระเจริญใน
ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นนิตย์ เทอญฯ

(พระโสมภณคณาภรณ์)

ไม่มีชื่อ

อะครายลิก ขนาด ๑๕๐×๑๗๐ ซม.

นคร เหล่าหล้า

ร่มเกล้าชาวไทย

อะครายลิก ขนาด ๑๐๙×๒๐๙ ซม.

दनัย ตูจินดา

ภาพชุดพระพุทธประวัติ จิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ
วัดพุทธปทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
โดย เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และปัญญา วิจินธนสาร

การบรรพชาอุปสมบท

ความหมายของการ “บวช”

พระครูพุทธศาสนโศภน (แคล้ว สุตฺตฺโต)
เรียบเรียง

ในกลุ่มคนไทยเรา เมื่อเอ่ยถึงคำว่า “บวช” ย่อมเข้าใจความหมายได้ดีว่า หมายถึงการทำอย่างไร พอได้ยินคำว่า “บวช” อุปาทานของเราจะเห็นคนจำพวกหนึ่งที่บำเพ็ญตนเป็นคนสันโดษ มีเพศและความเป็นอยู่แตกต่างกับสามัญชนโดยทั่วไป มีนิวาสสถานอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่งต่างหาก โดยเฉพาะพวกของตน มีฐานะหน้าที่ต่างจากประชาชนทั่วไป การกินอยู่หลับนอน การคบหาสมาคม ตลอดจนถึงความประพฤติต่าง ๆ ย่อมผิดแผกแตกต่างไปหมด ที่อยู่ที่อาศัยของชนจำพวกที่ได้มาบวชแล้วอยู่ ย่อมทราบกันดีว่าวัด เมื่อนึกถึงวัดเราก็นึกเห็นภาพของพระภิกษุสามเณร เพราะวัดเป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณร ความรู้ความเข้าใจของคนไทยทั่ว ๆ ไป ในเวลานี้ ในคำว่า “บวช” เพียงการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายจาก เสื้อ กางเกง หมวก มาเป็นผืนผ้าขาวที่ย้อมสีเหลือง ออกจากบ้านเรือน จากบิดามารดา จากบุตรภรรยาไปอยู่วัดเท่านั้น

คำว่า “บวช” มาจากคำบาลีว่า “ปพฺพชฺชา” ซึ่งหมายความว่า บรรพชา หรือบวชเมื่อค้นคว้าศึกษาถึงมูลธาตุ ของศัพท์มาจาก

“วช ธาตุ ป นำหน้า” เมื่อต่อกันเข้า ป - วช อ่านเป็นคำเดียวตามภาษานิยมของเราก็อ่านว่า บวช หรือ ปวด แต่ฟังแล้วขัดหู เสียงที่ฟังอาจจะตีความหมายไปในทางเจ็บไข้ไม่สบายก็ได้ จึงตัดหางตัว ป ออกเสียใช้ตัวสะกดอย่างเดิม เลยกลายมาเป็น บวช ไป วิธีนี้เราเรียกกันว่า แผลงพยัญชนะ ภาษาไทยเรานิยมใช้กันมาก เช่น ดิจีวร เป็น ไตรจีวร เวสาลี เป็น ไพสาลี วิสาขา เป็น ไพสาขา เป็นต้น วช ธาตุ เป็นไปในอรรถว่า ไป, ถึง, เป็นไป, ค้นหา, แสวงหา, ประดูแต่ง, กระทำ, แปลได้หลาย ๆ อย่าง คำว่า “ปพฺพชฺชา” หรือ “บรพฺพชฺชา” แปลกันว่าออกไป คือออกไปจากธุระการงานทุกประเภทของคฤหัสถ์ ประพฤตตินเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับฆราวาสวิสัย สืบต่อชีวิตของผู้ประพฤติเอกจริยาสมათาน มีอาจารย์ สมาจาระประณีตขึ้นกว่าคฤหัสถ์ชน เหตุฉะนั้นผู้ที่ถือเพศเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา จึงได้นามว่า พระบ้าง ภิกษุบ้าง บรพชิตบ้าง สมณะบ้าง นามศัพท์ทั้งสี่ศัพท์นี้ เป็นชื่อเรียกของนักบวชในพระพุทธศาสนา คือที่กำลังประพฤติวัตรของผู้ที่บวชอยู่ แม้จะเรียกหลาย ๆ ชื่อก็หมายถึงคนจำพวกเดียวกัน ต่างสำเนียงที่พูดและความหมายเท่านั้น

คำว่า “พระ” แปลกันว่า ผู้ประเสริฐ คือประเสริฐโดยการปฏิบัติธรรมนั่นเอง หมายความว่า ผู้ที่ได้นามว่า พระ จะต้องมีความสมาจาระประณีต ละเอียดสุขุมขึ้นไปกว่าคฤหัสถ์ชน สิ่งที่คฤหัสถ์เขาทำไม่เป็นความผิดความเสียหาย ทางพระต้องเว้น ทำหรือประพฤติลงไปไม่ได้ คุณธรรมต่าง ๆ ที่คฤหัสถ์ชนเขาไม่มี พระก็ต้องพยายามปลูกฝังให้เกิดให้มีขึ้น ฝึกอธยาศัยจิตใจของตนเองให้วิเศษยิ่งขึ้น ทวารทั้งสาม คือ กาย วาจา ใจ สะอาดหมดจดยิ่งกว่าสามัญชนธรรมดา

คำว่า “ภิกขุ หรือ ภิกขุ” เมื่อจะถือการแปลตามมูลศัพท์ แปลได้หลายอย่าง และเมื่อเพ่งถึงความหมายในการร้องเรียกแล้ว มุ่งจะให้แปลว่า “ผู้ทำลายความชั่ว” คือความชั่วต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นมาใหม่และที่เคยทำมาก่อนแล้ว พยายามกีดกันลบล้างทำลาย ทำ กาย จิตใจ ให้บริสุทธิ์สะอาดหมดจดจากความชั่วความเศร้าหมองต่าง ๆ ที่ได้ชื่อว่า กิเลสที่หมักหมมต้องอยู่ในสันดาน ก็พยายามขับไล่ไล่ส่ง ทำลายให้เบาบางไปจากสันดาน

คำว่า “บรรพชิต” แปลว่า เว้น โดยอธิบายว่า เว้นจากกิจการทุกอย่างของคฤหัสถ์โดยตรง เว้นจากมรรยาทหรือความประพฤติของคฤหัสถ์ เว้นจากบ้าน จากเรือน จากครอบครัว เว้นจากความชั่วทุจริตทั้งมวล พยายามบำเพ็ญความดีให้เกิดขึ้นในตน รักษาประโยชน์ตน และประโยชน์ของผู้อื่นให้มั่นคงถาวร และให้เจริญยิ่งขึ้นไป บรรพชิต จึงแปลว่า ผู้เว้น

คำว่า “สมณะ” แปลว่า สงบระงับ คือ มีกาย วาจา ใจ สงบเสงี่ยม เรียบร้อยน่าเคารพนับถือ คือการทำ การพูด การคิด ไม่เบียดเบียนตัดรอนประโยชน์ของผู้อื่น ไม่ทำให้ใคร ๆเดือดร้อน ยึดถือความสงบระงับเป็นสำคัญ

คำทั้ง ๔ คำ มีความหมายต่างกัันดังกล่าวแล้วนั้น เมื่อความหมายของคำทั้ง ๔ อย่างมีความหมายต่างกััน ย่อมเห็นได้ว่าท่านมุ่งจะเรียกผู้มีอาจาระ สมาจาระ ปราศจากความชั่วร้ายไม่ตีต่าง ๆ มีความหนักแน่นมั่นคงอยู่ในคุณธรรมอันดีงามตลอดกาลเป็นนิตย์ เหตุนี้ คำว่า “บวช” จึงหมายเอาการบำเพ็ญพรตหรือประพฤติบะชนิตหนึ่งของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ผู้จะบวชในพระพุทธศาสนา ควรศึกษาให้รู้ให้เข้าใจในความหมายของคำว่า “บวช” ให้ซาบซึ้ง ให้เกิดศรัทธา

ปสาทะ ในการบวชก่อน การบวชจึงจะอำนวยผลประโยชน์ให้สมตามความตั้งใจ ผู้ปกครองหรือบิดามารดาบางคน ที่มีลูกหลานก็ปรารถนาที่จะให้บุตรหลานของตนบวชในพระพุทธศาสนา พยายามเคี่ยวเข็ญให้บุตรหลานของตนบวชอย่างเดียว ไม่ได้เฉลียวใจถึงความเลื่อมใสศรัทธาในการบวชของบุตรหลานของตน เมื่อบุตรหลานอดรนทนไม่ไหวถึงการเคี่ยวเข็ญก็ยอมบวช พอบวชเข้าไปแล้วเห็นข้อปฏิบัติที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติ ก็เกิดความท้อถอย อึดอัดใจ ทำให้การศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาไม่ได้รับผล บางคนก็เลาะทิ้งแม้แต่กิจวัตร เช่นนี้เรียกว่าการบวชไม่ได้รับผลเท่าที่ควรจะได้รับ การบวชของบุคคลที่ไม่ได้รับผลเต็มที่ มีอยู่ ๔ จำพวก คือ

๑. อุปมยุทิกา บวชเพราะความมกมาย

๒. อุปชีวิกา บวชอาศัยเลี้ยงชีพ

๓. อุปกีฬิกา บวชเพื่อหาของเล่น

๔. อุปทุสทิกา บวชแล้วทำความเสื่อมเสีย

บุคคลทั้ง ๔ จำพวกนี้ บวชเข้าแล้วก็ไม่ได้รับผลเต็มที่ในการบวช เหตุที่จิตใจของตนไม่มีศรัทธามาก่อน แต่จะบวชแล้วข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ก็ไม่ได้สนใจ คนประเภทนี้แม้จะบวชอยู่ตลอดชีวิตก็ไม่อาจทำตัวเองและพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้ นักบวชทั้ง ๔ จำพวกนี้ คือ

จำพวกที่ ๑ ไม่รู้ความหมายในการบวช เห็นคนอื่นเขาบวชก็บวชตาม การประพฤติปฏิบัติธรรมก็ทำตามเขา หาได้ศึกษาแสวงหาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมวินัยด้วยความจริงใจไม่ เรียกว่าบวชสูญเปล่าหาสาระประโยชน์กับตนเองและพระศาสนาไม่

ได้เลย

จำพวกที่ ๒ เห็นว่าการเลี้ยงชีวิตทางเป็นฆราวาสผิดเคื่องมาก เกิดจากความเกียจคร้าน หรือขาดความรู้หาความสามารถในตัวเองไม่ได้ จะทำมาหากินเลี้ยงชีพอะไรก็ไม่ทันเขา เพราะความโง่เง่าบวกด้วยความเกียจคร้าน เมื่อเป็นเช่นนี้การถือบวชในพระพุทธศาสนาเพียงแต่อาศัยศาสนาเลี้ยงชีวิตเท่านั้น ไม่เอาเรื่องเอาราวในการศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัย

จำพวกที่ ๓ มุ่งแต่ความสนุกสนานเป็นส่วนใหญ่ ไม่เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยอันเป็นภาระหน้าที่ของผู้บวชในพระพุทธศาสนา ไม่เอาใจใส่การประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง ทำไปเพียงเพื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนได้เท่านั้น จัดหาของเล่นมาให้ ไม่ต้องซื้อต้องหาต้องการได้ก็บันเทิงขาดเอา

จำพวกที่ ๔ ไม่เอื้อเฟื้อต่อข้อวัตรปฏิบัติ เป็นฆราวาสเคยประพฤติมาเช่นไร บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วก็ยังประพฤติเช่นนั้น ผิดวินัยไม่ต้องคำนึงถึง ไม่อยากรู้ไม่อยากเรียนเรื่องธรรมวินัย เพื่อนฝูงตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรก็โกรธ เป็นคนเย่อหยิ่งจองหอง หรือมีมานะถือตน

การบวชในพระพุทธศาสนา นิยมกันว่ามีผลมีอานิสงส์มาก พ่อแม่ผู้ปกครองที่ได้ให้บุตรหลานของตนบวช จึงจัดพิธีใหญ่โตเท่าที่สามารถจะทำได้ สันเป็ล้องสักเท่าไรไม่คำนึง ขอแต่ให้ได้บวชบุตรหลานตามที่ตนปรารถนา บางคนต้องใช้จ่ายเงินเป็นหมื่น ๆ พ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ได้คิดเสียดาในการใช้จ่าย

มีเรื่องเล่ามาว่า เมื่อครั้งทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ครองกรุงปาตลีบุตร ภายหลังพุทธปรินิพพาน

แล้วประมาณ ๓๐๐ ปี พระเจ้าอโศกมหาราชมีราชปฐจานามพระ-
โมคคัลลีสบุตรเถระ ในข้อกังขาของพระองค์ที่อยากจะป็นญาติในพระ-
พุทธศาสนาว่า พระองค์ได้ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก
จนถึงกับได้เป็นองค์ศาสนูปถัมภกในการทำสังคายนาครั้งนี้ จะนับ
ว่าพระองค์ได้เป็นญาติกับพระศาสนาหรือไม่ พระโมคคัลลีสบุตรเถระ
ถวายพระพรตอบพระราชปฐจานว่า “ยังก่อน” ถ้าหากพระองค์ได้
ให้พระราชโอรสบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว จึงนับได้ว่าพระองค์จะ
ได้เป็นญาติกับพระศาสนา พระเจ้าอโศกมหาราชจึงได้ทรงอนุญาต
ให้ราชโอรส คือ พระมหินทกุมาร กับพระนางสังฆมิตตาราชธิดา
เข้าบวชเป็นภิกษุ ภิกษุณี ในพระพุทธศาสนา ต่อมาภายหลังพระ-
เถระ และ พระเถรี ทั้งสองพี่น้องได้เป็นกำลังใหญ่ในการประกาศ
พระศาสนาได้เป็นผู้นำพระพุทธศาสนามาประดิษฐานในลังกา
เพราะคำถวายพระพรตอบพระราชปฐจานี้ ประชาชนคนไทยเรา
จึงนิยมการบวชลูกบวชหลานของตนเอง ว่าได้อานิสงส์มากกว่าบวช
คนอื่น และจะได้บุญกุศล แต่จะได้บุญอย่างไร ในเมื่อบางคนถึงกับ
เอาคำมั่นสัญญาอะไรบางอย่างจากพ่อแม่ก่อน แต่จะรับปากบวช
พอบวชเข้ามาแล้วก็คอยเปิดดูแต่ปฏิทิน การศึกษาเล่าเรียนข้อวัตร
ปฏิบัติไม่เอาใจใส่ ต้องการอะไรก็บังคับบัญชาเอาตามชอบใจของตน
พ่อแม่ผู้ปกครองจะลำบากลำบากแค่ไหนอย่างไรไม่คำนึง การบวช
ของบุตรหลานกลับเป็นการยุ่งยากเดือดร้อนให้กับพ่อแม่ผู้ปกครอง
แทนที่จะเป็นบุญเป็นกุศลที่บุตรหลานของตนได้บวชกลับเป็นการ
ได้ความยุ่งยากเดือดร้อนมาแทน

การบวชที่ถูกต้องตามความหมายของคำว่า “บวช” คือ
การบวชด้วยศรัทธาที่เกิดขึ้นกับตัวผู้บวชเอง บวชเพื่อสนองความตั้งใจ

ใจของพ่อแม่ผู้ปกครอง บวชเพื่อศึกษาแสวงหาวิชาความรู้ทางพระ-
พุทธศาสนา บวชเพื่อเลิกละสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ที่มีอยู่ที่ตัวของเราเอง
บวชเพื่อช่วยกันสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ศาสนาถือพระธรรมวินัย
ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง และบัญญัติแต่งตั้งไว้ ซึ่งมีทั้ง
ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เมื่อพระสังฆกรรมทั้ง ๓ ประการนี้ไม่ปรากฏอยู่
ในโลก ศาสนาก็ได้ชื่อว่าเสื่อมสูญ หรือหมดสิ้นไปจากโลก ถ้ายัง
ปรากฏอยู่ในโลกตราบใด ก็ได้ชื่อว่าศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ยังดำรงอยู่ในโลกตรานั้น พระภิกษุสามเณรพุทธศาสนิกชนผู้ครอง
เรือนยังใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมให้แตกฉาน และ
ปฏิบัติให้สมควรตามที่เรียนรู้มาตามสติปัญญาและความสามารถ
ได้ชื่อว่าทำปริยัติธรรมให้ปรากฏอยู่ในโลก เมื่อปฏิบัติธรรมยังเฟื่องฟู
ไพบูลย์ ปฏิเวธธรรมอันเป็นผลที่เกิดมาจากการปฏิบัติจะปรากฏขึ้น
แก่ผู้ที่บวชที่หวังจะถึงปฏิเวธธรรม เรียกว่า **"ทุกขนิสฺสรวณิกา"**
คือบวชเพื่อเอาตัวของตัวเองให้พ้นไปจากทุกข์ และเป็นการบวชเพื่อ
สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง จึงพูดกันติดปากมานานแล้ว
ว่า **"บวชเรียน"** เพราะเหตุว่า การศึกษาเล่าเรียนให้รู้ให้เข้าใจในหลัก
ธรรมวินัย ย่อมเป็นปัจจัยให้การประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ได้ชื่อว่า
ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นเครื่องเจริญแห่งปิติปราโมทย์ เป็นบันไดที่
จะก้าวขึ้นสู่ปฏิเวธธรรม ปริยัติธรรมจักปรากฏในโลก ก็เพราะเหตุ
แห่งการศึกษาเล่าเรียนของพวกนักบวชและของพุทธศาสนิกชนผู้
ไม่ทอดทิ้ง มีความเพียรและรักใคร่ในการศึกษา ปริยัติธรรมจัก
ปรากฏเฟื่องฟู เพราะเหตุแห่งปริยัติธรรมปรากฏเฟื่องฟู ปฏิบัติธรรม
ก็จะรุ่งโรจน์ ปฏิเวธธรรมก็จะงอกงามไพบูลย์ พระสังฆกรรมทั้ง
๓ ประการนี้ เปรียบเหมือนบันได ๓ ขั้น วางลดหลั่นตามลำดับ

พุทธศาสนิกชนจำเป็นจะต้องปฏิบัติ คือ ก้าวขึ้นไปทีละขั้น ตามกำลัง และสติปัญญา ความสามารถอย่างนี้เรียกว่า ปฏิบัติเพื่อสืบต่ออายุ พระพุทธศาสนา คือ ปฏิบัติเพื่อยังพระสัทธรรมให้ปรากฏอยู่ในโลก

การประพฤติปฏิบัติเพื่อยังพระสัทธรรมให้ปรากฏนั้น ผู้ที่อยู่ในฆราวาสวิสัยมีโอกาสน้อยผู้ที่ถือบวช เพราะมีภาระที่ต้องจัดต้องท่ามาก ส่วนผู้ที่บวชแล้วย่อมประพฤติเป็นเอกาจริยบุคคล ภาระซึ่งเป็นเครื่องผูกพันนอกเหนือจากหน้าที่ที่พึงปฏิบัติมีน้อย จึงมีโอกาและเวลาที่จะปฏิบัติได้เต็มที่ ผู้บวชจึงได้ชื่อว่า เป็นแกนนำในการปฏิบัติธรรม ผู้ที่เป็นฆราวาสแม้มิได้บวช ก็พอมีเวลาที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อทุกคนมีศีลห้า ศีลนี้เองเป็นเครื่องป้องกันกาย วาจาไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว สมาธิ คือการทำให้สงบ คนเราถ้ามีใจสงบ จะคิด จะพูดจะทำสิ่งใดก็เป็นไปด้วยความถูกต้อง การดำเนินชีวิตก็สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคให้ลุล่วงไปได้ อย่างนี้ได้ชื่อว่า ผู้เป็นฆราวาสก็บวชได้เช่นกัน แต่บวชเฉพาะใจ คือ ใจจดวันทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้เกิดความชั่วความเดือดร้อน

ความหมายของคำว่า "บวช" ดังได้กล่าวมาแล้วโดยย่อ พอสรุปได้ว่า การบวชคือการละเว้นจากความชั่วที่เกิดจากทางกาย วาจาและใจ โดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นแบบแผนและแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ส่วนการบวชนั้น ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์หรืออานิสงส์ผลหลายประการ เช่น ผู้บวชจะได้ทดแทนบุญคุณบิดามารดา ได้สืบต่อพระพุทธศาสนาได้ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ตลอดจนนำเอาพระธรรมไปอบรมสั่งสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติและประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่สาธุชนทั่วไปด้วย

กิจวัตร ๑๒ ประการ

พระครูพุทธศาสนโศภน (แกล้ว สุสวฺโต)

เรียบเรียง

กุดบุตรผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนา ละจาก
เพศฆราวาสเข้าร่วมผ้ากาสาวพัสตร์ เป็นพระภิกษุหรือสามเณร
ก็ควรจะได้ประพฤติปฏิบัติตามกิจวัตร ๑๒ ประการ ซึ่งเป็นเครื่อง
หล่อหลอมให้การบวชสมบูรณ์ตามปณิธานที่ตั้งไว้ กิจวัตร ๑๒
ประการ ที่กล่าวนี้ คือ

๑. บิณฑบาต

การบิณฑบาตเป็นหน้าที่ของภิกษุสามเณร ผู้บวชในพระพุทธ
ศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตให้พระอุปัชฌาย์บอกแก่ผู้ที่บวช
เข้ามาใหม่ในวันแรกบวชว่า “ปัญฺฑิตยาโล ปโมชนํ นิสฺสาย ปพฺพชฺชา
ตตฺถ เต ยาวชีวํ อุตฺตสาโห กรณียะ” ภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธ-
ศาสนาอาศัยอาหารที่ได้มาจากการบิณฑบาต พึ่งทำความขยันใน
การบิณฑบาตนั้นตลอดชีวิต การบิณฑบาตนั้นย่อมมีประโยชน์แก่ตน
เองถึง ๓ ประการ คือ ๑) ได้อาหารมาเลี้ยงชีพ เพราะผู้บวชใน
พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าห้ามไม่ให้มีอาชีพอย่างอื่นที่ฆราวาสเขา
ทำกัน บวชเข้ามาแล้วมีแต่การศึกษาเล่าเรียนและประพฤติปฏิบัติ
ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อทำจิตใจที่ใสโครกโสมมด้วย
กิเลสต่าง ๆ อันเกิดจากการกระทบกันระหว่างอายตนะภายในกับ
อายตนะภายนอก ทำให้อารมณ์ทั้งห้าปรารถนาและไม่ปรารถนา
เกิดขึ้น การออกเที่ยวบิณฑบาตควรระวังอย่าให้เกิดกิเลสคือความโลภ
เกิดขึ้นมา จะทำให้เสียสมณสาธูปไปได้ เช่น การเดินต้องเดินด้วย

ความสำรวมระวัง คือไม่เดินเร็วจนเกินไป ไม่โยกกายโคลงกายส่ายตาก็มองไปข้างหน้าแต่พอควร ไม่จำเป็นไม่ควรเหลียวซ้ายแลขวา แม้จำเป็นก็ทำเพียงพอดีพองาม ไม่ถึงกับน่าเกลียดของผู้ที่มองเห็นจริงอยู่ตามถนนต่าง ๆ ภายในเมืองมีรถรามากเวลาข้ามถนนแต่ละครั้งต้องมองดูรถเสียก่อนเพื่อความปลอดภัย การเดินไปตามยาวถนนควรเดินริมฟุตบาท เหล่านี้เรียกว่าสมณสาธูปในการเดินบิณฑบาต ๒) การเดินบิณฑบาตได้ชื่อว่าเป็นการบริหารร่างกายประการหนึ่งร่างกายของคนเราจะต้องบริหารตามสภาพของอวัยวะแต่ละประเภท เช่น เท้าจะต้องมีการเดินการวิ่ง มือจะต้องมีการทำ ดาду หูฟัง อะไรทำนองนี้ เป็นการบริหารทั้งสิ้น แต่ส่วนของร่างกายเหล่านี้จะต้องมีการหยุดการพักด้วย คือเราต้องใช้อิริยาบถทั้ง ๔ ให้สม่ำเสมออย่าให้หนักไปทางใดทางหนึ่ง ถ้านักไปเรียกว่าทรมาน ไม่ใช่บริหาร ๓) คนโบราณเขาเรียกว่าพระเดินบิณฑบาตว่าเดินโปรดสัตว์ การเดินไปถึงบ้านให้เขาบริจาคทาน ให้เขาทำบุญ ให้เขาแสดงความเคารพ ได้ชื่อว่าเป็นการสงเคราะห์ประชาชนให้เขาทำดีประการหนึ่ง การเดินบิณฑบาตของพระเถระผู้บวชในพระพุทธศาสนา ได้ชื่อว่าประพฤติอย่างหนึ่ง ซึ่งเคยประพฤติปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงบัดนี้ แต่พระเราในปัจจุบันนี้พอได้เป็นเจ้าคุณ พระครู อาจารย์ หลวงพ่อ ที่มีประชาชนเคารพนับถือมาก ๆ (ไม่อด) ไม่ประพฤติปฏิบัติวัตรข้อนี้กันแล้ว ขอต่านผู้ใหญ่ได้โปรดพิจารณาตัวเอง

๒. กวาดวัด

วัดเป็นที่อยู่ของผู้สงบ ผู้สะอาด ผู้ละจากการครองเรือน ผู้อยู่สะอาด สงบที่อยู่คือวัดก็ต้องสะอาดสงบเช่นเดียวกัน วัดจะสะอาดสวยงามได้ก็ต้องอาศัยผู้ที่อยู่คือพระภิกษุสามเณรนั้นเองช่วยกันปัดกวาด

ทำความสะอาดทั้งพื้นวัด เสนาสนะที่อยู่อาศัย ตลอดถึงเสนาสนะ
ส่วนกลาง เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ อันเป็นสถานที่ประ-
ชุมกันบำเพ็ญบุญของประชาชนทั่วไป พระภิกษุสามเณรภายในวัด
นั้น ๆ จะต้องช่วยกันปกปักรักษาทำความสะอาดอยู่เสมอ วัดจึงจะได้
ชื่อว่าอาราม วัดจึงได้ชื่อว่าเป็นจุดส่วนรวมของประชาชน พระพุทธ-
เจ้าได้ทรงมองเห็นถึงความสำคัญของวัด จึงได้ทรงบัญญัติการปัด-
กวาดทำความสะอาดวัดและเสนาสนะ เป็นกิจวัตรข้อหนึ่งของพระ-
ภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะพึงกระทำให้เสมอ

๓. ต่อศีล ปลงอาบัติ

เป็นการชำระจิตใจที่แปดเปื้อนด้วยอาธรมณ์ภายนอกที่เข้า
มากระทบให้สะอาดหมดจด การต่อศีลเป็นเรื่องของสามเณรโดยตรง
สามเณรผู้รักษาศีล ๑๐ ข้อ ใน ๑๐ ข้อนั้นแยกเป็น ๒ ประเภท
ประเภทแรกเรียกว่า “นาสนะ” จากข้อที่ ๑ ถึงข้อที่ ๕ สามเณรผู้ใด
ทำให้ศีลข้อใดข้อหนึ่งใน ๕ ข้อ ขาด (ไม่ใช่ต่างพร้อย) จะต่อใหม่ไม่
ได้ ขาดจากความเป็นสามเณรไปเลยเช่นเดียวพระภิกษุที่ต้องอาบัติ
หนัก ๔ ข้อ แม้จะบวชใหม่ก็เป็นพระภิกษุไม่ได้ แต่สามเณรขาดจาก
ความเป็นสามเณรไปแล้วสามารถบวชใหม่ได้ เมื่อบวชใหม่เข้าแล้ว
กลับเป็นสามเณรได้โดยไม่ผิดวินัยบัญญัติที่เรียกว่า “นาสนะ” หมาย
ความว่า ยุบยั้ง หรือล้มละลาย หรือฉิบหาย ประเภทที่สองเรียกว่า
“ทัณฑกรรม” ได้แก่ศีลข้อที่ ๖ ถึง ข้อที่ ๑๐ ศีล ๕ ข้อหลังนี้ สามเณร
ประพฤติล่วงแล้ว เรียกว่าศีลขาดแต่เมื่อขาดแล้วสามารถจะต่ออีกได้
ก่อนจะต้องทำโทษเสียก่อน เรียกว่า ทัณฑกรรม คือทำอะไรก็ได้
แล้วแต่ผู้จะพิจารณาลงโทษ เช่น ล้างห้องน้ำ ล้างห้องส้วม ถากหญ้า
ขนดิน เมื่อรับโทษเสร็จแล้วทำการต่อศีลกับพระเถระ สามเณรองค์

นั้นกับบริสุทธิ์ตามเดิม การปลงอาบัติ เป็นเรื่องของพระภิกษุผู้บวชใน
พระพุทธศาสนา อาบัตินี้อยู่หลายประเภท ผู้ผ่านการเรียนนันทกรรม
มาแล้วทราบได้ดี จะพูดเฉพาะอาบัติที่ปลงตก ผู้ต้องอาบัติเมื่อรู้ตัวว่า
ได้ทำผิดต่อวินัยบัญญัติชนิดเบา ต้องเข้าไปหาพระภิกษุด้วยกัน
แล้วกล่าวคำสารภาพโทษด้วยคำซึ่งเป็นภาษาบาลีนั้น ถ้าจะแปลเป็น
ภาษาไทยก็ได้ความว่า กระผมได้ต้องอาบัติชนิดเพราะการทำอย่าง
นั้น ขอท่านจงทราบไว้ด้วย และกระผมขอปฏิญาณว่า จะไม่ทำเรื่อง
อย่างนั้นต่อไป เมื่อทำอย่างนี้แล้ว พระภิกษุองค์นั้นกับบริสุทธิ์จาก
อาบัติข้อที่ตนกล่าวลงการปลงอาบัติ พระภิกษุสมัย ๒๐ ปีล่วงมาแล้ว
ท่านเกรงกลัวต่อการล่วงละเมิดพระวินัยมาก เพราะอาบัติต้องเพราะ
รู้ก็มี เพราะไม่รู้ก็มี ท่านปลงอาบัตินั้นละ ๒ เวลา คือทำวัตรเช้าเสร็จ
แล้วครั้งหนึ่ง ทำวัตรเย็นเสร็จแล้วครั้งหนึ่ง ท่านจะปฏิบัติอย่างนี้เป็น
ประจำ เพราะท่านกลัวต่อบาป มาสมัยนี้การกระทำเช่นนั้นเกือบจะ
หมดไปแล้ว เพราะคนปัจจุบันถือตนเองว่าฉลาด ได้ศึกษาเล่าเรียนทั้ง
ทางโลกทางธรรมมาเป็นอย่างดี คนที่เรียนรู้มามากแล้วถือตน
ว่าฉลาดมาก ย่อมตั้งนรที่จะหลีกเลี่ยงจากระเบียบแบบแผนกฎข้อ
บังคับต่าง ๆ เพื่อหาความสะดวกสบายตามใจชอบของตัวซึ่งเต็มล้น
ไปด้วยกิเลส คือตัวตัณหาได้แก่ตัวความต้องการหรือตัวปรารถนา
เรียนมากรู้มากเกิดหูตากว้างขวาง ถ้าไม่มีธรรมะเข้าไปควบคุมรักษา
จิตใจแล้ว ความต้องการ ความปรารถนาจะมากขึ้นตาม มากขึ้นเท่า
ใดยิ่งเผาลนเจ้าตัวมากขึ้นเท่านั้น ไม่เพียงแต่เผาลนตัวอย่างเดียว
ยังทำสังคมให้เดือดร้อนตามไปด้วย ความไม่กลัวต่อบาปนี้แลที่ทำให้
ให้ความไม่ละอายต่อบาปมีมากขึ้น ผู้มีความละอายต่อบาปย่อมเป็นผู้
เคร่งครัดต่อความประพฤติผู้เคร่งครัดต่อความประพฤติทำให้พรหม-

จรรยาสงวามปริสุทธปริบูรณ์

๔. ทำวัตร สวดมนต์

ข้อนี้เป็นทางมาแห่งบุญกุศล เพราะเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในวงของนักบวชในพระพุทธศาสนาว่าบุญหรือกุศลจะเกิดขึ้นมาได้ เพราะการทำ เพราะบุญหรือกุศลนั้นเป็นตัวผล เมื่อไม่มีเหตุผลจะมีขึ้นไม่ได้ เราต้องการผลก็ต้องทำเหตุ การทำวัตร สวดมนต์ เป็นมูลเหตุอันหนึ่งที่จะทำให้เกิดผลคือบุญกุศล การกล่าวด้วยปากเป็นการกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรม และคุณของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นสรณะของชาวพุทธ ส่วนจิตใจก็ระลึกนึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ได้ทรงกระทำแก่มวลสัตว์โลกนานมาถึง ๔๕ ปี พระองค์ไม่ได้ทรงเห็นความสุขสบายและประโยชน์ส่วนพระองค์เลย ทรงกระทำการที่เป็นประโยชน์สุขกับผู้อื่นฝ่ายเดียว เช่น ตอนเช้าเสด็จออกบิณฑบาต เย็นทรงเทศนา หัวค่ำทรงให้อาบาทแก่พระภิกษุ ตอนดึกทรงสนทนาตอบปัญหาของเทวดา ไกล่รุ่งทรงพิจารณาดูสัตว์โลกว่าคนใดผู้ใดที่มีบารมีแก่กล้าที่จะบรรลุตามได้ ตอนกลางวัน เสร็จกิจตอนเช้าแล้วเสด็จไปเทศนาโปรดถึงที่อยู่ของคนนั้นผู้นั้น ไม่ว่าจะไปไกลใกล้สักแค่ไหน พระองค์ต้องเสด็จไปโปรดจนได้ ไม่ได้คำนึงถึงความเหนื่อยยากส่วนพระองค์เลย นี่เป็นเพียงหนึ่งในล้านของคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรม พระสงฆ์จะไม่พูดถึงในที่นี้เพราะจะเป็นการยืดยาดเกินไป การกล่าวสรรเสริญด้วยปาก ระลึกถึงด้วยจิตใจ ต่อคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ย่อมเป็นบุญเป็นกุศลของผู้ทำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าผู้ใดจิตใจระลึกถึงมาก เข้าหรือนานเข้า สามารถจะทำความจิตให้เป็นสมาธิได้ด้วย ความเป็นผู้มีจิตใจเป็นสมาธิเป็นบุญกุศลมากมาย ฉะนั้น พระภิกษุสามเณรผู้บวช

ในพระพุทธศาสนาควรจะประพฤติวัตรในข้อนี้

๕. สนใจปัจเจกชน และสมาธิภาวนา

กิจวัตรข้อนี้พูดกับพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำภายในเขต
เทศบาลแทบทุกแห่งจะไม่เข้าใจและไม่รู้เรื่อง เพราะไม่ได้ประพฤติ
วัตรข้อนี้กันโดยส่วนมากที่รู้จักบ้างก็ไม่ยอมทำ ตนเองไม่ทำแล้วยัง
ไม่ยอมสอนลูกศิษย์ลูกหาให้ทำด้วย เรียกว่าต่างก็ละเลยกันตั้งแต่ต่ำ
ถึงระดับสูง อันที่จริงเป็นวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงและนำเอาไว้ในหลาย
แห่ง ผู้เข้าบวชในพระพุทธศาสนาควรอย่างยิ่งที่จะประพฤติกระทำ
เพราะเป็นทางมาแห่งบุญกุศลอันประเสริฐยิ่ง การประพฤติกระทำ
วัตรข้อนี้ ตั้งแต่เช้ามีดจะเป็น ตี ๔ หรือตี ๕ ก็ได้ บ้วนปากล้างหน้า
หรืออาบน้ำก็ได้ ครองสบงจีวรพาดสังฆาฏิ ลงไปนั่งใต้ต้นไม้ที่สงัด
เงียบไว้ให้พระสวदनต้อยอย่างน้อยสวดบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ
เสร็จแล้วนั่งขัดสมาธิเอาเท้าขวาทับเท้าซ้ายวางมือ วางมือซ้ายลงบน
เท้า วางมือขวาลงบนมือซ้าย (แบมือ) นั่งตัวตรง ทำการพิจารณา
อวัยวะของตัวเอง ตามที่ท่านอุปัชฌาย์บอกให้ตั้งแต่วันบวช การ
พิจารณาต้องพิจารณาโดยทำนองว่า เช่น ผมที่งอกขึ้นบนศีรษะของ
เรานั้น มันเป็นของไม่เที่ยงแท้แน่นอน เกิดขึ้นในเบื้องต้น แล้วมีการ
เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ไม่มีวันและเวลาหยุดเลย เปลี่ยนไป ๆ จนถึงที่สุด
คือบอบสลาย แม้ขน เล็บ ฟัน หนัง ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน การ
พิจารณาต้องทำด้วยใจจริง ทำอย่างนี้สักชั่วครู่ชั่วยาม แล้วทำสมาธิ
ต่อ การทำสมาธิมีหลายแบบหลายวิธี เช่น พิจารณาลมที่หายใจเข้า
หายใจออกอยู่ว่า ลมที่หายใจเข้ายาว หรือหายใจออกยาว หรือหายใจ
เข้าสั้น หายใจออกยาว พยายามกำหนดให้ได้ หรือจะใช้วิธีหายใจเข้า
ว่า “พุท” หายใจออกว่า “โฮ” ก็ได้ แต่ต้องมีสติกำหนดไม่ให้พลั้ง

ผล่อ อย่าใจร้อน ต้องมีตัวขันติและวิริยะเข้าสนับสนุนอยู่ด้วย สถานที่
ที่ทำไม่สะดวกกับโคนต้นไม้ ที่ไหนก็ได้ ในระยะแรก ๆ ต้องใช้ที่ที่สังเกตเห็น
ทำอย่างนี้บ่อย ๆ หรือทุกวันผลคือความสุขทั้งร่างกายและจิตใจจะเกิด
ขึ้น อย่างไม่มีสุขอื่นจะเอามาเทียบ

จะเล่าเรื่องจริงที่ตนเองได้เคยทำและประสบมา คือ เมื่อข้าพเจ้า
อายุย่างเข้าปีที่ ๑๖ หลังจากบวชมาแล้วหนึ่งปี สมัยนั้นพระเณรที่วัดที่
ข้าพเจ้าบวชแล้วจำพรรษา ไม่ว่าพระใหม่พระเก่าเขาตื่นตี ๔ ตี ๕
เตรียมเนื้อเตรียมตัวเรียบร้อยแล้วจะลงจากกุฏิไปนั่งปัจฉิมเวทตาม
โคนต้นไม้ แม้จะไม่ทุกองค์แต่ก็เป็นส่วนมาก ข้าพเจ้าชอบอยากทำกับ
เขาบ้าง แต่ไปนั่งเข้าแล้วจิตใจขาดความเป็นปกติ เพราะซี้ชลาดกลัวผี
เป็นจุดสำคัญ ความต้องการมีมากแต่ทำก็ไม่ได้ผล วันหนึ่งฉันอาหาร
เช้าแล้ว ครองจีวรเรียบร้อยแล้วเข้าไปหาอาจารย์องค์หนึ่ง ท่านบวช
มานานประมาณ ๒๐ พรรษา อาจารย์องค์นั้นท่านชื่อหล่อม ภายหลัง
ท่านไปอยู่ที่สิงคโปร์ ได้มรณภาพไปเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่น
บุกสิงคโปร์ จับคนไทยพร้อมทั้งพระไทยไปกักขังไว้ที่จุดแห่งหนึ่ง
เมื่อคราวญี่ปุ่นบรรทุกถูกระเบิดไปบอม ท่านก็ได้มรณภาพในตอนนั้น
เอง ข้าพเจ้าเสียใจมากเมื่อทราบข่าวเช่นนั้น แต่ทำอะไรไม่ได้ เพราะ
เป็นต่างประเทศ และอยู่ในระหว่างสงคราม ตอนเข้าไปหาท่าน เรียน
ถามท่านว่า กระผมขอการไปนั่งใต้ต้นไม้แล้วทำปัจฉิมเวท ไปทำ
หลายคืนแล้วไม่ได้ผล เพราะกลัวซี้ชลาด เพราะเงียบและเป็นเวลา
กลางคืน ท่านก็บอกไม่เป็นไรจะให้คาถาเอง แล้วท่านจดตัวคาถา
ส่งให้ ท่านแนะนำว่าเวลาฉันข้าวคำแรกถึงคำที่ ๓ ให้บั้นขนาดกลืน
ได้ เวลาบั้นให้ว่าคาถา ๕ ตัว ว่า ๗ ครั้ง แล้วใส่ปากกลืน ทำเหมือน
กันทั้ง ๓ คำ ให้ทำอย่างนี้ทุก ๆ เวลาที่ฉันข้าว แต่อย่าทำให้เกิน

๓ วัน จึงเรียนถามท่านว่า ทำไมจึงไม่ให้เกิน ๓ วัน ท่านบอกว่า ถ้าเกิน ๓ วัน จะกลัวแม้ความตายก็ไม่กลัว ข้าพเจ้ารับกระดาศที่ท่าน เขียนคาถาให้ และเข้าใจถึงวิธีใช้เรียบร้อยแล้ว กราบลาขอบพระคุณ แล้วเดินกลับไปกุฏิ วันที่ ๒ จากวันนั้นอาหารเช้าก็ทำตามวิธีที่ท่านบอก ดอนเพลก็ทำอีก ทำด้วยความเชื่ออันแรงกล้า หัวรุ่งของคืนวันนั้นไปนั่งที่ไต้ต้นไม้ตามปกติ จิตใจก็ยังซึ้งลาดเหมือนเดิม ดอนเพลอีกวันก็ทำต่อเช่นเดิม หัวรุ่งคืนที่ ๒ ไปนั่ง รู้สึกในตัวเองกล้าขึ้น เกิดความปีติยินดีเป็นอย่างมาก วันที่ ๓ ก็ทำอีกทั้งดอนเพลและเพล การทำในวันที่ ๓ ยิ่งเชื่อถือมากขึ้น คืนวันที่ ๓ คืนนั้นจำได้ว่าเวลาตี ๔ กว้านิดหน่อย บ้วนปากล้างหน้า ไม่อาบน้ำ เพราะอยากจะไปนั่งให้เร็ว คืนนั้นความกลัวต่าง ๆ หดไปเลย นั่งทำปัจเจกชน ภาวนาและเจริญกรรมฐานได้อย่างสบาย จิตใจดีมาก ไม่ได้เกรงกลัวต่ออะไรหมด คืนที่ ๔ ไปทำเวลาเดียวกันกับคืนที่ ๓ แต่คืนที่ ๔ นั้น เลื่อนออกไปนั่งไต้ต้นประดู่นอกวัด มีต้นประดู่ใหญ่ๆ ๑๘ กวาดัน ไปนั่งที่ใกล้โคนต้นประดู่ ซึ่งระหว่างเขตวัดกับป่าช้า ห่างจากทางคนเดินประมาณ ๑๕ วา ป่าช้ากับวัดห่างกันไม่เกิน ๑ เส้น คืนนั้นนั่งสบายยิ่งกว่าคืนที่ ๓ เสียอีก และนั่งนานประมาณไม่น้อยกว่า ๑.๓๐ ชั่วโมง กลับเข้าวัดห่มจีวรเรียบร้อยแล้วไปบิณฑบาต เวลานั้นฉันข้าวดอนเช้า มีสามเณรที่เป็นเพื่อนกันหลายองค์รุมกันถามว่า เอ๊ะ เมื่อคืนออกไปนั่งนอกวัดใกล้ป่าช้าเขียวหรือ บอกเขาว่า ครับ พวกเขาถามต่อไปว่า ไม่ซึ้งลาดดอกหรือ เห็นวันก่อน ๆ เล่าอยู่ว่าซึ้งลาดเลยบอกเขาไปว่าเราทำนาน ๆ ความซึ้งลาดหมดไปเอง จากคืนที่ ๔ เป็นต้นไป เลื่อนไปนั่งในป่าช้า บางคืนก็ไปแต่ตึก บางคืนก็ไปแต่หัวค้ำจนสว่างทุกคืน แต่ถ้าคืนไหนฝนตกก็จำเป็นต้องนอน

ที่วัด เพราะไม่มีกลดเหมือนพระที่เขาทิเวยรุดงค์ วันไหนทราบหรือเห็นว่าผิงศพ (สมัยนั้นคนตายเขาผิงกัน) ออกไปตั้งแต่หัวค่ำ ใช้ผ้าปูบนหลุมศพนั่งภาวนาไปตามภาษาที่ยังไม่เข้าใจหลักการทำสมณะและวิปัสสนา เพราะภาคปริยัติ ได้แก่นักธรรมชั้นตรี แต่ตนเองชอบในการทำเช่นนั้น ทำอยู่อย่างนั้นประมาณ ๑๐ กว่าเดือน จำไม่ได้แน่ระหว่างที่ทำอย่างนั้นก็สมათานรุดงค์วัดร ๑๓ อย่าง ปฏิบัติทั้ง ๑๓ อย่าง อย่างละ ๓ วันบ้าง ๗ วันบ้าง แต่เฉพาะ เอกาสนิกังคะ ถือตลอดระหว่างที่นอนตามป่าช้า เริ่มตั้งแต่ย้ายสำนักไปเรียนหนังสือแผนกบาลีในเมือง ตั้งแต่นั้นมาการถือรุดงค์วัตรก็หยุดไป แต่วัตรข้อนี้ยังถือปฏิบัติเรื่อยมา วัตรข้อนี้เป็นสิ่งที่ผู้บวชในพระพุทธศาสนาควรประพฤติปฏิบัติ ไม่ควรละวางเสียเลย

๖. อุปัฏฐากอุปัชฌาย์ อาจารย์

วัตรข้อนี้แสดงถึงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ที่มีบุญคุณและถูกต้องตามหลักวินัย ธรรมะข้อกตัญญูกตเวที นี้เป็นธรรมะคัมภีร์ครองโลกเอาไว้ ไม่ให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนได้เป็นอย่างดี โลกมนุษย์ถ้าขาดธรรมะข้อนี้เมื่อใด คือบุตรไม่รู้จักบุญคุณของพ่อแม่ ศิษย์ไม่รู้จักบุญคุณของครูอาจารย์ ประชาชนไม่รู้จักบุญคุณคือคุณงามความดีของประมุขของประเทศชาติ เมื่อไม่รู้จักคุณงามความดีของผู้ทำความดีให้ก่อนซึ่งเรียกว่าบุพพการี การทำตอบซึ่งเรียกว่ากตเวที ก็หมดไปด้วย เมื่อหมดบุคคลที่มีธรรมะนี้แล้ว ความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้องระหว่างบุตรกับพ่อแม่ ระหว่างศิษย์กับครูอาจารย์ ระหว่างประชาชนกับประมุขของประเทศหรือตัวแทนของประมุข ต่างคนต่างเห็นแต่ประโยชน์ของตัวเอง พ่อแม่เวลาแก่เฒ่าชราภาพ บุตรหลานไม่เลี้ยงดู ครูบาอาจารย์ดกทุกข์ได้ยากศิษย์หาว่าแต่ไม่เหลียวแลประชา-

ชนไม่ยอมเสียภาษีอากร กระด้างกระเดื่องต่อผู้ปกครอง ไม่ยอมรับ
นับถือด้วยบทกฎหมาย หนักเข้า ๆ ลูกไม่รู้จักพ่อแม่ ศิษย์ไม่รู้จักครู
อาจารย์ ประชาชนไม่รู้จักประมุขของชาติหรือตัวแทนของประมุขคือ
รัฐบาล เมื่อนั้นแลโลกของมนุษย์จะตั้งอยู่ไม่ได้ คนโบราณเขาเรียก
กันว่า “มิลลัญญี” แปลว่าความสำคัญว่าเนื้อ หรือบางคนเรียกว่า
“ไฟประลัยกัลป์เผาโลก” ยุคหรือสมัยเช่นนั้นไม่มีใครเชื่อว่าจะมีขึ้น
มาได้ ถ้าตัวกตัญญูกตเวทีไม่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์แล้ว เชื่อเถิดว่า
จะต้องมียุคนั้นเกิดขึ้นมาแน่ วัตรข้อนี้ก็คือวัตรธรรมกตัญญูกตเวที
นั่นเอง อุปัชฌาย์อาจารย์ท่านเป็นผู้ให้กำเนิดในความเป็นพระภิกษุ
สามเณรมา ท่านเป็นคนแนะนำดัดเตือนสั่งสอนสงเคราะห์อนุเคราะห์
ด้วยปัจจัย ๔ ได้ชื่อว่าเป็นบุพพการีบุคคล ควรแล้วที่พระภิกษุ
สามเณรจะพึงปฏิบัติตามวัตรข้อนี้

๗. บริหารสิ่งของและร่างกาย

สิ่งของภายในวัดมีอยู่ ๒ ประเภท คือของส่วนตัวกับของสงฆ์
ทั้ง ๒ ประเภทล้วนได้มาจากศรัทธาของประชาชน ข้าวของเครื่อง
ใช้ของแต่ละวัดถ้าเก็บจากข้างกุฏิบ้าง ได้ทุนกุฏิ ข้างกำแพงวัด ใน
หลุมขยะ ในถังขยะ และที่เหลือจากกำลังใช้บ้าง คิดเป็นราคาหลาย
หมื่นบาท หรืออาจจะเป็นเงินแสนก็ได้ เคยได้ยินเจ้าอาวาสวัดหนึ่ง
พูดกับข้าพเจ้า เฉพาะที่วัดของท่านวันไหนช้อนส้อมไม่พอใช้ เทียว
เดินหาตามริมกำแพงวัด ในหลุมขยะ ในถังขยะ ข้างกุฏิ ได้ทุนกุฏิ
เอามาขัดมาล้างมาถู เพียงไหลสองไหลพอหาได้ นี่พูดเฉพาะช้อนส้อม
เท่านั้น ถ้าวรณกับของใช้อื่น ๆ ที่ตกหล่น ทั้งข้าวขี้ ไม้รักษาไว้ให้เป็น
ที่ ประมาณจำนวนและราคาค่างวดไม่ถูก ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะพระเณร
ภายในวัดไม่ประพฤติวัตรข้อนี้ คือไม่ช่วยกันดูแลเก็บรักษา

อาศัยแต่เจ้าอาวาสหรือเจ้าหน้าที่ที่รักษาพัสดุ
ของวัดไม่สามารถจะดูแลทั่วถึงได้ ผู้ใช้มักจะคิดไปในแง่ที่ว่าของ
เหล่านี้ไม่ใช่ของของตัวเอง หายไปแตกไปช่างมัน เรามีหน้าที่ใช้
อย่างเดียว หหมดไปแล้วหายไปแล้วไปเอามาใช้ใหม่จากคลัง (ที่เก็บ)
ก็ได้ของสงฆ์ที่เสียหายไปในสมัยนี้เกิดจากศิษย์วัด พระเณร และ
ประชาชนภายนอกที่ยืมไปใช้ในงานเป็นครั้งคราว เฉพาะอย่างยิ่ง
ศิษย์ทำให้เสียหายมากที่สุด พวกที่ทำให้เสียหายนี้เป็นคนประเภทที่
ไม่รู้คุณค่าของเครื่องใช้ และไม่รู้จักถนอมศรัทธาของประชาชนผู้ใ
บุญที่ได้บริจาคสร้างไว้ตามวัดต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง เอาของสงฆ์
ไปใช้เป็นสมบัติส่วนตัวไม่ได้คิดหรือคำนึงถึงบุญบาป เป็นคนมีจิตใจ
ชั่วเลวทราม การรักษาร่างกาย ร่างกายของคนเราถ้าไม่รู้จักรักษา
ปล่อยปละละเลย ศัตรูที่มาจากภายนอกคือโรคภัยจะเข้าม่าย้าย
เบียดเบียน ทางมาของศัตรูที่สำคัญคืออาหารการบริโภคที่กินเข้าไป
แต่ละมื้อแต่ละวันเช่นประเภทที่แสลงต่อโรคที่มีประจำตัว ของสกปรก
ของบูดของเน่า อาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกายอร่อยเพียงแต่ปาก
แค่นั้น บางอย่างไม่เพียงแต่ไม่มีประโยชน์กลับให้โทษต่อร่างกายก็มี
มาก เช่นของเสพติดทุกประเภท ล้วนแต่ให้โทษต่อร่างกายทั้งนั้น
อีกอย่างหนึ่งไม่รู้จักบริหารร่างกาย คือใช้อิริยาบถไม่สม่ำเสมอเจ็บไข้
ไม่สบายไม่ไปหาหมอ แสวงหายากินเอาเอง บางคนไปซื้อผีเสื้อนาง
เสื้อคาถาอาคม เสียเงินเสียทองโดยไร้ประโยชน์ พระพุทธเจ้าท่าน
ทรงสอนการบริหารร่างกายเอาไว้ว่าเข้าเดินบิณฑบาต สายขึ้นมา
กวาดวัด ขัดถูสถานที่อยู่ที่อาศัย เย็น ๆ ค่ำ ๆ เดินจงกรม อาหารการ
ขบฉันเอาแต่พอสมควรไม่ให้มากเกินไป วัตรข้อนี้ผู้ที่หวังดีต่อตนเอง
และหมู่คณะควรประพฤติกะทำเป็นอย่างยิ่ง

๘. ขวนขวายศึกษาธรรมวินัย

การศึกษาย่อมทำให้คนรู้อะไรต่าง ๆ ศึกษาanyakย่อมรู้มาก เมื่อได้ศึกษาจนมีความรู้แล้วปัญหาคือความเข้าใจในวิชาที่ตนได้ศึกษา โดยได้พิจารณาด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน ควรหรือไม่ควร ดีหรือชั่ว มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ มีโทษหรือมีคุณ เมื่อรู้แจ้งชัดด้วยปัญญาอย่างนี้แล้ว ก็เลิกละจากสิ่งที่เรียกว่าชั่ว กลับตัวมาสร้างหรือกระทำแต่สิ่งที่ดีที่มีประโยชน์ ปัญญา ตัวนี้ย่อมมีประโยชน์อย่างมหาศาล เป็นที่ปรารถนาของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง แม้แต่ปัญญาโลก ๆ เราสามารถจะเอาไปใช้การประกอบอาชีพ การรักษาตัว การทำงานทำการ ทั้งสามารถเชิดชูฐานะเกียรติ ชื่อเสียงของตนให้สูงเด่นได้ ทางในด้านธรรมะตัวปัญญามารถที่จะพิจารณาให้รู้แจ้งแทงตลอดถึงสังขตธรรม ทั้งธรรมะที่เป็นสัจยจริง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอื่น เช่นสิ่งที่ทนได้ยาก เกิดขึ้นแก่ผู้ใดแล้ว น้ำตาตกหน้าดาร่วง เหตุที่ทำให้เกิดอาการเช่นนั้น พยายามสร้างสมอบรม เพื่อดับอาการเหล่านั้นให้หมดไป ค้นหาหนทางเพื่อจะให้มีความรู้ซึ่งสิ่งที่จะนำไปสู่ความดับไม่เหลือ ซึ่งความทนทุกข์ได้ยากนั้น วัตรข้อนี้เป็นวัตรที่ควรประพฤติกระทำ เพื่อสร้างตนเองให้มีความรู้ ยก ระดับจิตใจและฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้สูงขึ้น คนขาดการศึกษาโดยการสะสมความขี้เกียจเอาไว้กับตัว คนประเภทนี้มีแต่การทำตนเองให้ตกลึกไปข้างต่ำ ยิ่งกว่านั้นยังทำสังคมของมวลมนุษย์ให้เหลวแหลก รกหล้ารกรขยะมูลฝอยเสียดีกว่าคนที่ไม่รู้ต่อการศึกษาค้นรู้การศึกษาพระพุทธเจ้าท่านตรัสเรียกว่า “โมฆะบุรุษ โมฆะสตรี” คือหมายความว่าคนไม่มีประโยชน์ เราจะอยู่เป็นคนไม่มีประโยชน์ ดี หรือว่าเป็นคนมีประโยชน์ดี ขอให้คิดเอาเอง

๕. เอาใจใส่กิจสงฆ์และของสงฆ์

กิจการทุก ๆ อย่าง ซึ่งเป็นของส่วนรวม เกิดขึ้นภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น ทำความสะอาด เช็ดถู บัดกวาด ทั้งภายในและภายนอก โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ โต๊ะบูชาหน้าพระประธาน ตลอดถึงบริเวณวัด ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรของแต่ละวัด จะต้องช่วยกันกระทำ อย่าเพึ่งมองในทำนองว่า เรื่องของวัดไม่ใช่หน้าที่ของเรา กิจการงานของวัด เกิดขึ้นเป็นบางครั้งบางคราว พระเณรจะต้องช่วยกันจัด ช่วยกันทำ อย่าดูดย อย่าคิดว่าการไม่ทำอะไร ไม่ช่วยเหลือใครได้นั่งนอนสบาย เป็นความสุขที่น่าปรารถนา ความคิดหรือความเป็นอยู่ชนิดนั้น นั่นคือตัวความเกียจคร้าน เป็นความสุขที่มีอายุสั้นเหลือเกิน เป็นความสุขชั่วอึดห้วงครั้งหนึ่ง ๆ เป็นความสุขชั่วได้หลับเพียงตื่นหนึ่งเท่านั้น ตัวเกียจคร้านเป็นตัวทำลายความเป็นอยู่ของคน ทั้งปัจจุบันและอนาคต เป็นนักเรียนก็เรียนไม่จบเป็นคนค้าขายก็ต้องล้มละลาย เป็นชานาก็ออดข้าว เป็นชาวไร่ก็อดผัก ผลคือความสำเร็จ ไม่มีแก่คนที่เกียจคร้าน อยู่ไหนกลุ่มไหน พวกไหน สังคมไหน กลุ่มนั้น พวกนั้น สังคมนั้น ก็รังเกียจ ไม่มีใครคบค้าสมาคม ไม่มีใครปรารถนา ไม่ช้าที่เคยกินอิ่มก็ต้องอด ที่เคยหลับเป็นสุขก็ต้องหลับเป็นทุกข์ จะพลอยกินกับใคร ก็จะได้กินมือสองมือ เข้ารู้เรื่อง เขาก็ไม่ให้กิน จะพลอยนอนกับใคร เขาก็ให้นอนเพียงแ้ววันสิบวัน พอเขารู้ถึงความเป็นอยู่เขาก็ไม่ให้นอน เมื่อหมดที่กินที่อยู่ลองคิดดูเถิดว่าจะเป็นอย่างไร คนซึ่งเกียจไม่ว่าพระเณร เณร ชี ย่อมเหมือนกันหมด การที่ไม่มีที่กินที่อยู่ ก็เพราะโทษของความชีเกียจนั่นเอง ฉะนั้นคนเราต้องฝึกตนให้เป็นคนขยัน รู้จักทำมาหากิน รู้จักใช้มือเท้า ให้เป็นประโยชน์ในทางที่ถูกที่ควร ต้องทำตนให้เป็นที่มื่อนาคต จึงจะอยู่

เป็นสุขสบาย ได้มั่นคง ของสงฆ์ คือ ของที่มีผู้บริจาคเป็นวัตถุ
ตาม บริจาคเป็นปัจจัยสำหรับแลกเปลี่ยนเป็นวัตถุก็ตาม สำหรับ
ใช้สอยในวัด หรือประชาชนยืมไปใช้เป็นบางครั้งบางคราว เรียกว่า
“ของสงฆ์” ของสงฆ์นั้น พระเถร และศิษย์วัดในวัดนั้น จะต้องเป็นผู้
ดูแลรักษา เก็บดับไว้เป็นที่เป็นที่ทาง หยิบไปทางที่ไหน ต้องเก็บไว้ที่
นั้น ไม่ยอมให้ของสูญหายไปโดยไม่ทราบเหตุผลตามหลักเกณฑ์
แล้วของของสงฆ์ ใครทำให้เสียหาย จนใช้การไม่ได้แล้ว ผู้ทำให้เสีย
หาย จะต้องชดใช้ จะเป็นมูลค่าหรือวัตถุ ที่เหมือนของเดิมก็ได้ ถ้าผู้ใด
ทำให้เสียหาย แล้วไม่ชดใช้ผู้นั้น จะต้องได้รับบาปกรรม อย่างแน่นอน
ไม่เร็วก็ช้า คนปัจจุบันนี้ ไม่ว่าคนภายในวัดหรือนอกวัด มักจะถือเสีย
ว่า ของสงฆ์เป็นของไม่มีเจ้าของ เป็นของไม่มีค่าหวด ใครจะเอาไป
ใช้ก็ได้ เสียหายแล้วก็แล้วกันไป แม้แต่ของที่เป็นสาธารณะ ก็ต้องมี
ผู้สร้างผู้ทำ ผู้สร้างผู้ทำนั้นเองเป็นเจ้าของ ประชาชนสร้างประชาชน
ทำ ประชาชนนั้นเองเป็นเจ้าของ รัฐบาลทำรัฐบาลสร้าง รัฐบาลก็เป็น
เจ้าของ ของประเภทนี้ สร้างไว้ทำไม เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนนั้น
เอง แต่บุคคลผู้ไม่รู้คุณค่าเห็นแต่ความสนุกเพลิดเพลิน หรือเห็นแก่
การได้มาเป็นของตน มักจะหยิบฉวย หรือทำลายเสียง่าย ๆ คน
ประเภทนี้เรียกว่า ไร้การศึกษา ไร้ศีลธรรม แต่มากไปด้วยความ
เลวทราม มากไปด้วยความชั่วช้าลามกเป็นไปด้วยกิเลส ตัณหา
รกθυรรกขะดีกว่ารคนประเภทนี้ วัดรข้อนี้พระภิกษุ สามเณร
พึงสำเหนียกเอาไว้และช่วยกันรักษา และกระทำกิจของสงฆ์ ให้
เป็นไปโดยความมีระเบียบเรียบร้อย สมกับที่พวกเราเข้ามาบวช
เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ทั้งด้านกายวาจา และจิตใจ

๑๐. คำรตนให้น่ากราบนำบูชา

พระภิกษุสามเณร ในพระพุทธศาสนา เป็นปูชนียบุคคลของพุทธบริษัททั้งภายในและภายนอกประเทศ ไม่ว่าที่ไหนถ้ามีพระพุทธศาสนา พระเณรโคจรไปในสถานที่นั้น เรื่องที่פקที่ฉันไม่ต้องเดือดร้อนเขาต้องจัดให้แน่นอน และจัดให้อย่างดีด้วย พระเณร เราควรจะวางตัวให้เหมาะสมที่เขาคเารพนับถือ การวางตัวให้เหมาะสมไม่มีอะไรมากไปกว่าการตั้งตัวอยู่ในกรอบธรรมวินัย ซึ่งเป็นหลักที่พระเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนา จะพึงประพฤติปฏิบัติต่อกัน แต่การประพฤติปฏิบัติ นั้น เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติกันอยู่ บางท่านบางองค์ เป็นมิจฉาทิฎฐิแท้ ไม่กลัวบาป ไม่ไคร่ต่อบุญ ซึ่งตนคิดว่าบุญบาปไม่มีในโลกนี้ ถึงจะมีก็ทำอะไรไม่ได้ ขอพระเณรจงอย่าคิดอย่างนี้เลย การคิดอย่างนี้ เป็นมิจฉาทิฎฐิโดยไม่รู้ตัวมิจฉาทิฎฐิมิโทษหนักมาก โทษในปัจจุบันนี้ พระพุทธเจ้าไม่ทรงยอมบวชให้ บวชเข้ามาแล้วไม่ได้บุญได้กุศลอะไรเลย โทษในอนาคตถ้าเราไม่เชื่อตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำนว่าตนรกรกชั้นอเวจี ไม่ได้หลุดได้เกิด เราบวชเป็นพระเป็นเณรในพระพุทธศาสนาอาศัยพระบารมีของพระพุทธองค์เลี้ยงชีวิตมาได้ พวกเราได้เป็นผู้เป็นที่เคารพนับถือจากประชาชนก็เพราะได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ฉะนั้นพระเณรเราควรจะศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้รู้จริง แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติ ตัดกายวาจาที่บกพร่องอยู่บ้างให้ดีขึ้น จิตใจก็ต้องมีเมตตา กรุณา สงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนตามที่ตนมีความสามารถจะสงเคราะห์ช่วยเหลือได้ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง กิริยามารยาทก็ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ติงาม จะเดินจะนั่งก็ต้องมีการสำรวมระวัง มีสติควบคุมอยู่เป็นประจำ ความสำรวมระวังใน

อิริยาบถทั้ง ๔ นี้แล เป็นบ่อเกิดแห่งศรัทธาของผู้ที่ได้พบเห็น
น้ากราบไหว้ น่านับถือ วัตรข้อนี้เป็นความจริง ๆ สำหรับพระ
เถรที่จะพึงประพฤติปฏิบัติ

๑๑. ฟังธรรมเทศนาและโอวาทตามกาล

การฟังเทศน์ ภิกษุสามเณรในวัดควรจะถือเป็นกิจวัตรที่ควร
กระทำ แม้แต่ชาวบ้านผู้อยู่นอกวัดยังอุตส่าห์ถึงบ้าน หรือปลดภาระที่
ชาวบ้านเขาควรทำกัน ไกลบ้าง ใกล้บ้างมาวัดเพื่อจะฟังพระท่าน
เทศน์ เขาถือกันว่าเป็นบุญเป็นกุศล ผู้ที่ฉลาดฟังกว่านั้นเขาได้ความรู้
โดยไม่ต้องซื้อต้องแลกอะไร เขาคิดว่าจะได้เอาความรู้ความฉลาด
ไปปรับตัวของเขาเองให้ดียิ่งขึ้น พระภิกษุสามเณรซึ่งอยู่ภายในวัด
แท้ ๆ ไม่ต้องเดินทางเหมือนชาวบ้าน ควรที่จะใช้ความอดทนขยันถือ
เป็นกิจวัตรที่ควรกระทำ อย่าปล่อยปละละเลยในการกระทำเช่นนั้น
ไม่ควรทำเป็นมตแดง ไม่ควรทำเป็นทัพพี ไม่ควรทำเป็นคนชอบกิน
ต่าง เพราะการทำตัวเช่นนั้นไม่มีประโยชน์อะไร การฟังเป็นหนทาง
มาของปัญญาทางหนึ่ง คนเราอยากเป็นคนมีปัญญา อยากเป็นคน
ดี มีความรู้เฉลียวฉลาด แต่ไม่พยายามเดินไปในหนทางที่จะให้เกิดสิ่ง
ที่ตนต้องการ กลับไปเดินในหนทางอีกแคว้งหนึ่ง ก็ไม่พบไม่เจอสิ่งนั้น
เป็นธรรมดา คนเราทุกคนอยากได้อะไรก็มีในสิ่งที่โลกต้องการ แต่
ไม่ยอมใช้ตัวขั้นดีตัววิริยะ คือความอดทนแสวงหาสิ่งที่เราต้องการ
จึงไม่ได้สิ่งที่ต้องการ ตัวอย่างเช่น ข้าวที่รับประทานเป็นประจำอยู่
ทุกวันนี้ ต้องผ่านกรรมวิธีมาหลายอย่าง ตั้งแต่การไถ หว่า ถอนกล้า
ปลูก (ภาษาชาวบ้านเรียกว่าดำข้าว) ให้ปุ๋ย ทดน้ำมาขัง เก็บเกี่ยว
นวด หรือฟัด เข้าโรงสี หรือตำออกมาเป็นข้าวสาร จากข้าวสารต้อง

หุงเป็นข้าวสุกอีก ดักข้าวสุกใส่จานแล้ว ถ้าไม่ใช้มือใช้ช้อนดักใส่เข้าปาก ใช้ฟันเคี้ยวแล้วกลืนลงไปในห้อง ก็ไม่สำเร็จความต้องการอยู่นั่นเอง เมื่อใดใช้มือจับข้าวใส่ปากแล้วเคี้ยวกลืนลงไปในห้อง เมื่อนั้นแลเรียกว่าสมตามความต้องการ กว่าที่จะถึงขั้นสมความต้องการต้องผ่านกรรมวิธีมากี่ครั้งก็หน ฉันใด เราต้องการความดีความชอบความสมหวัง เราก็ต้องใช้ความอดทน ความพยายามแสวงหาและกระทำความดีหรือสิ่งที่เราต้องการจึงจะสำเร็จได้ ฉะนั้น โอวาทคือคำสั่งสอนแนะนำเด็กเตือนของผู้ที่เราเคารพนับถือที่ท่านได้ให้แก่เรา คำพูดทุกคำที่ท่านพูดให้เราฟังนั้น ท่านเลือกสรรคำพูดอย่างดีอย่างมีประโยชน์แก่เราเป็นอย่างมาก ขอให้เรารู้จักฟัง รู้จักเอาไปใช้ปฏิบัติเท่านั้น เพราะท่านผู้ที่เคารพนับถือท่านเกิดมาก่อน ท่านเรียนท่านรู้มาก่อน ท่านมีประสบการณ์ในความเป็นคนมากกว่า เรียกตามภาษาชาวบ้านว่าท่านผ่านโลกมาก่อน คนที่เกิดก่อนเขาเรียกว่ารัตตัญญู นี่เป็นพระดำรัสของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงยกย่องพระอัญญาโกณฑัญญะ ผู้เป็นหัวหน้าของพระปัญจวัคคีย์ คนที่เกิดก่อนแม้จะไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนสูง ๆ เหมือนคนที่เกิดภายหลังก็จริงอยู่ แต่ผู้ที่เกิดย่อมมีประสบการณ์ในความจริงทางด้านชีวิตมากกว่า เรื่องประสบการณ์มีผลเป็นความจริงร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะไม่ต้องมีการวัดผลเหมือนวิชาบางวิชาอย่างที่เราเรียนรู้อาจาดำรงตัวอย่างเช่น พ่อแม่เมื่อเปรียบเทียบกับบุตรผู้ซึ่งท่านทำให้เกิดและเกิดเอง พ่อแม่ย่อมรู้มากกว่าในหลักความเป็นอยู่ของชีวิต เช่นการเลี้ยงทารกที่คลอดมาใหม่ ๆ ผู้คลอดบุตรคนแรกแม้จะเรียนจบแพทย์ จบพยาบาล มีความเชี่ยวชาญในหลักวิชาการตามตำรา แต่ยังไม่ได้ประสบการณ์ตรงด้วยตัวของตัวเองในด้านการทำคือการปฏิบัติจริง

ย่อมจะสู้ผู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริงมาแล้วไม่ได้ ฉะนั้น โดยส่วนมากอย่า
หรือยายจะต้องดูเลขสถานที่คลอดออกมาใหม่ ๆ เพราะว่ายากับยายนั้น
เคยผ่านเหตุการณ์เช่นนั้นมาด้วยตนเองแล้ว จึงกล่าวพูดได้ว่าผู้รู้แต่
วิชาจะสู้คนที่เคยผ่านการปฏิบัติมาแล้วไม่ได้ การฟังโอวาทจากผู้ใหญ่
ย่อมมีประโยชน์แก่ผู้ฟัง แล้วนำไปปฏิบัติผลอันนั้นจะเกิดขึ้นอย่าง
แน่นอน

๑๒. มินิสัยประสานงานกับทายกทายิกา ศาสนูปถัมภ์

วัตรข้อนี้มีความสัมพันธ์กับคนภายนอกวัด แต่ใกล้ชิดกับพระ
เณรภายในวัด คนประเภทนี้เป็นคนให้การอุปถัมภ์แก่พระเณรด้วย
ปัจจัย ๔ เขามีกิจการงานอะไรจะเป็นงานส่วนตัวเขา หรือเป็นงาน
ส่วนรวมซึ่งเขาผู้นั้นมีส่วนร่วมอยู่ด้วย จัดให้มีขึ้นภายในวัด พระเณร
ภายในวัดนั้นไม่ควรดูดาย อะไรที่พอจะช่วยเหลือเขาได้ ให้ความ
สะดวกเขาได้ สงเคราะห์เขาได้โดยไม่ผิดธรรมวินัยแล้ว พระเณร
ภายในวัดนั้นจะต้องช่วยเหลือเขา ต้องถือว่าเป็นหน้าที่ของเรา งานการ
ที่จัดขึ้นภายในวัด คนภายในวัดไม่ว่าพระหรือเณรหรือศิษย์ ต้องถือว่าเป็น
หน้าที่ของเราโดยตรง วัดวาอารามตลอดถึงผู้อยู่อาศัยภายในวัด
เฉพาะอย่างยิ่งคือพระเณรจะตั้งหรือดำรงตนอยู่ได้ ก็เพราะอาศัย
ประชาชนเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ค้ำจุน สงเคราะห์ช่วยเหลือในสิ่งที่วัด
และพระเณรต้องการ ได้ของดี ๆ มาแม้แต่ลูกหลานก็ยังไม่วอมให้กิน
ให้ใช้ บอกลูกหลานว่าจะเก็บไว้ถวายพระ เราผู้เป็นชาววัดลองคิดดูถึง
เถิดว่า ญาติโยมผู้มีศรัทธามีความปรารถนาดีต่อพระเณรขนาดไหน
เราพระเณรได้ชื่อว่าเป็นผู้นำ เป็นครู เป็นตัวอย่าง ในด้านการ
ประพฤติปฏิบัติธรรมเขายึดถือพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจ ผู้ที่ถูก

ประชาชนยกย่องนับถือยิ่งแถมบูชาด้วย คือพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ฉะนั้น เมื่อพวกเราผู้ถูกประชาชนยกย่องอย่างนี้ เราควรจะต้องมีธรรมประจำใจ เช่น เราไม่ตระหนี่ทั้งแรงงานและวัตถุ ควรจะช่วยเหลือเขาได้เราก็ต้องช่วยเหลือเขาด้วยใจจริง ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก ยุ่งยากเพียงนิด ๆ หน่อย ๆ ประชาชนแม้จะเป็นชาวพุทธก็จริง เขาไปทำบุญให้ทานหรือเขาจัดงานอะไรที่วัดไหน ถ้าพระเณรภายในวัดนั้นไม่เอาใจใส่ไม่ดูแลช่วยเหลือ ไม่ให้ความสะดวกกับเขาน่า เขาก็ถอยศรัทธาไม่ยากไปทำในวัดนั้นเป็นครั้งที่ ๒ ที่เขาถอยศรัทธาเช่นนั้นก็เพราะพระเณรภายในวัดนั้นนั่นเอง การช่วยเหลือสงเคราะห์คนอื่นทำตัวให้สนิทคุ้นเคยกับเขาได้ เป็นเรื่องที่ภิกษุสามเณรจะต้องทำเป็นอย่างยิ่ง

วัตรทั้ง ๑๒ ข้อนี้ เป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณรจะพึงประพฤติปฏิบัติ เราบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาก็เพื่อต้องการอบรมบ่มนิสัยให้ตนเป็นคนดี ตั้งอยู่ในศีลในธรรมอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ไม่เห็นแก่ความอยากได้ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวจนออกหน้าออกตา ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นเรื่องสำคัญ ให้สมกับที่ประชาชนยกย่องนับถือว่าเป็นผู้นำในทางที่ดี ผลอันเกิดจากการกระทำและประพฤติดี จะตกอยู่ในตัวของตัวเองด้วย กับหมู่คณะ พระศาสนา และประเทศชาติของเราด้วยเป็นอย่างมาก การนใจและช่วยกันประพฤติปฏิบัติกันให้มาก ๆ

การบรรพชา

นาวาเอกวีระ วัฒนนิรันตร์

เรียบเรียง

ความหมาย

“บรรพชา” ได้แก่การบวช ท่านให้คำแปลไว้ว่า “การเว้นทั่ว” หมายความว่า เว้นทำสิ่งชั่วร้ายทั่วไปให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ บรรพชาหรือการบวชตามความหมายนี้ จึงมีได้ ๒ ประเภท คือ

- บวชกายหรือบวชภายนอก ได้แก่ ถือเพศเป็นนักบวช เช่น โกณम्म นุ่งห่มผ้าสีเหลืองอันเป็นเครื่องหมายว่าเป็นผู้พยายามจะงดเว้นสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ดังเช่น ภิกษุ สามเณร ในพระพุทธศาสนา

- บวชใจหรือบวชภายใน ได้แก่ การปฏิบัติตนงดเว้นจากความชั่วร้าย เช่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่พูดเท็จ เป็นต้น การบวชประเภทนี้ ใครบวชก็ได้ไม่จำกัดเพศ วัย

แต่การบรรพชาหรือการบวชในที่นี้มุ่งถึงประเภทแรก คือ บวชภายนอก โดยถือเพศเป็นนักบวชซึ่งเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งทางพระพุทธศาสนา

แต่เดิมมา การบรรพชาหมายถึงการบวชเป็นภิกษุ ต่อมาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงให้บวชคนที่มีอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีเป็นสามเณรได้ คำว่าบรรพชาจึงใช้หมายเฉพาะการบวชเป็นสามเณร ซึ่งแปลว่าผู้เป็นเชื้อสายแห่งสมณะ ส่วนการบวชเป็นภิกษุเรียกใหม่ว่า “อุปสมบท”

สามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา

ในสมัยที่พระพุทธเจ้าเสด็จสู่เมืองกบิลพัสดุ์ พระนางยโสธรา ราชเทวีครั้งที่พระองค์ยังทรงเป็นพระवासทรงสอนให้ราหุลปิโยรส

ทูลขอราชสมบัติจากพระสวามี พระพุทธองค์ทรงรำพึงว่า จะให้สมบัติเช่นพ่อกับลูกทั่ว ๆ ไปนั้น สมบัตินั้นก็จะเป็นห่วงผูกพันเนื่องในวัฏฏสงสาร (การเวียนว่ายตายเกิด) มีอาการไม่เที่ยงแท้แน่นอน สู้ให้อริยทรัพย์ (ทรัพย์ประเสริฐ) เช่น ศรัทธา ศีล เป็นต้นไม่ได้ จะเป็นการดียอดเยี่ยมแน่แท้ จึงทรงโปรดให้พระสารีบุตรมหาเถระเป็นผู้จัดการบวชราหุลกุมาร ซึ่งขณะนั้นมีพระชนมายุ ๗ พรรษาเท่านั้น

ในการบวชราหุลกุมาร พระมหาโมคคัลลานะเป็นผู้ปลงผมและให้ผ้ากาสาวพัสตร์(ผ้าข้อมด้วยน้ำฝาด)พระสารีบุตรให้สรณคมน์ (การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ) พระมหากัสสปเถระให้อวาทราหุลกุมารจึงนับว่าเป็นสามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา โดยมีพระสารีบุตรเป็นพระอุปัชฌายะ จากนั้นมาจนถึงปัจจุบันก็เกิดประเพณีนิยมการบรรพชาเป็นสามเณรสืบต่อกันมา

คุณค่าของการบวชเป็นสามเณร

การบวชเป็นสามเณรนั้นเป็นการนำตัวเข้าไปใกล้ชิดต่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงมีเวลาปฏิบัติกิจทางพระศาสนาได้มาก ในครั้งโบราณการบวชเป็นสามเณรก็เพื่อส่งเด็กไปรับการอบรมนิสัยให้เรียบร้อยและเพื่อศึกษาเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ เพราะสมัยก่อนวัดเป็นเสมือนคลังวิทยาการที่เดียว สำหรับในสมัยปัจจุบัน การบวชเป็นสามเณรมีคุณค่าที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เป็นการอบรมนิสัยให้เรียบร้อย สามเณรต้องมีระเบียบวินัย เช่น ถือศีล ๑๐ ประการ เป็นต้น เป็นการสร้างนิสัยที่เรียบร้อย ดีงามให้เกิดขึ้นได้มากกว่าคนที่มิได้บวช

๒. มีโอกาสมากในการศึกษาเล่าเรียน ในสมัยโบราณวัดเป็นเสมือนคลังวิชาการทั้งทางโลกและทางธรรม แม้ในสมัยปัจจุบัน การศึกษาวิชาการทางโลกได้เปลี่ยนไปอยู่นอกวัดแล้วก็ตาม บางส่วนก็ยังศึกษาได้ภายในวัด และสำหรับวิชาการทางธรรม วัดเป็นแหล่งศึกษาที่ยิ่งใหญ่ทุกสมัยเรื่อยมา

นอกจากนี้ในสมัยปัจจุบัน เด็ก ๆ ที่ขาดโอกาสศึกษาวิชาการทางโลกก็ยังได้อาศัยสร้างอนาคตทางการศึกษาให้กับตัวเองได้ โดยบวชเป็นสามเณรแล้วศึกษาเล่าเรียนได้ทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรม

๓. ทำให้ได้อริยทรัพย์ คำว่า “อริยทรัพย์” หมายถึงทรัพย์อันประเสริฐ ได้แก่ความมีศีลธรรม เช่น มีศรัทธา มีศีล มีปัญญา เป็นต้น การบวชเป็นสามเณรมีโอกาสได้สัมผัสกับศีลธรรมโดยตรง และศีลธรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นประทีปเครื่องส่องทางที่สว่างไสวให้แก่ชีวิต เป็นทรัพย์ที่ใช้ไม่รู้จักหมด ยิ่งใช้มากก็ยิ่งเพิ่มคุณค่าแก่ชีวิต

๔. เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจะมีอายุยืนนานไม่สูญหายไปจากโลกก็เพราะมีผู้ศึกษาและปฏิบัติสืบทอดกันมาตลอดสาย จริงอยู่ผู้ที่สามารถศึกษาและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาไม่จำกัดเพศและวัย แต่ก็จำกัดด้วยโอกาสและสิ่งแวดล้อม บางประการของคนที่เป็นฆราวาสทั่วไป ส่วนคนที่บวชเป็นภิกษุหรือสามเณร มีโอกาสและมีสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยในการศึกษาและปฏิบัติธรรมได้ดีกว่าคนที่ไม่ได้บวช ดังนั้นผู้ที่บวชจึงได้ชื่อว่าได้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาได้ทางหนึ่ง

คุณสมบัติของคนที่จะเป็นสามเณร

ผู้ที่จะเป็นสามเณรนั้น ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติหลายประการ ที่ควรทราบเป็นเบื้องต้นก็คือ

๑. เป็นชาย ไม่เด็กเกินไป โดยมากมีอายุตั้งแต่ ๗ ปี ขึ้นไป (ตามแบบสามเณรราหุลมีอายุ ๗ พรรษา)

๒. ไม่เป็นโรคติดต่อ

๓. ไม่เป็นคนมีอวัยวะพิการหรือความบกพร่อง เช่น มือเท้าขาด นิ้วมือนิ้วเท้าขาด มีหูขาด มีจมูกขาด เป็นต้น

๔. ไม่เป็นคนพิการ เช่น ตาบอดตาใส คนง่อย คนมีมือหัก คนหูหนวก เป็นต้น

วิธีปฏิบัติ

เมื่อผู้ปกครองกำหนดงานแล้ว พึงพาเด็กที่จะบวชเป็นสามเณร ไปฝากท่านเจ้าอาวาสวัดที่จะบวช หรือภิกษุรูปใดรูปหนึ่งตามแต่ตกลงกัน เพื่อให้เด็กฝึกหัดขนบธรรมเนียมของการเป็นสามเณร และที่สำคัญเพื่อให้ท่องจำคำขอขมาบรรพชา

ถึงวันบวช ผู้ปกครองก็จะเตรียมดอกไม้ ธูปเทียน ผ้าไตร พร้อมทั้งเครื่องใช้สอยต่าง ๆ เช่น ที่นอน หมอน มุ้ง และเครื่องไทยธรรมที่จะถวายพระตามสมควรแก่ศรัทธา

เมื่อถึงวัดแล้วให้เด็กโกนผม โกนคิ้ว พาตัวไปหาพระอุปัชฌายะ พระอุปัชฌายะก็เริ่มแนะนำให้เริ่มพิธีขอขมาบรรพชา ครั้นสำเร็จเรียบร้อยแล้วก็ถวายไทยธรรมแด่พระอุปัชฌายะ พระอันดับ พระสงฆ์อนุโมทนา สามเณรกรวดน้ำ เป็นเสร็จพิธี

ภาวะเป็นสามเณร

การสำเร็จบรรพชากิจเป็นสามเณร ย่อมอยู่ที่คำไตรสรณคมน์ คือคำกล่าวถึงพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ ที่เรียกว่าพระรัตนตรัยเป็นสรณะ โดยกล่าวเป็นภาษาบาลีตามพระอุปัชฌายะว่า พุทฺธํ สรณํ คจฺจนามิ ฯลฯ เมื่อผู้ขอบรรพชาว่าจบคำว่า ตติยมฺปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺจนามิ แล้ว ก็สำเร็จภาวะเป็นสามเณร เพราะการบรรพชาเป็นสามเณรสำเร็จได้สมบูรณ์ด้วยการถึงไตรสรณคมน์ ส่วนสิกขาบท ๑๐ ข้อ หรือศีล ๑๐ ข้อ เป็นเพียงข้อบัญญัติให้สามเณรปฏิบัติ ไม่เกี่ยวกับความสำเร็จเป็นสามเณรหรือไม่ นอกจากสิกขาบท ๑๐ ข้อแล้ว สามเณรก็ยังต้องปฏิบัติตามในเรื่องอื่น ๆ อีก ตามความจำเป็น

ศีล ๑๐ ของสามเณร

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่า
๒. อทินนนาทานา เวรมณี เว้นจากการลักทรัพย์
๓. อพฺรหมจิริยา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิตพรมจรรย์ คือร่วมประเวณี
๔. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ
๕. สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
๖. วิกาลโภชนา เวรมณี เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล คือตั้งแต่เที่ยงแล้วไป จนถึงรุ่งอรุณของวันใหม่
๗. นจฺจกิตฺวาทิตฺวิสุทฺทสฺสนา เวรมณี เว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง บรรเลงดนตรี ตูการละเล่น อันเป็นข้าศึกต่อพรมจรรย์

๘. มาลาคนุวิเลปนธารณมณฑลวิภูษณภูพานา เวรมณี
เว้นจากการตัดทรงดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ ซึ่งเป็นเครื่อง
ประดับตกแต่ง

๙. อุจจาสนนมหาสนา เวรมณี เว้นจากที่นอนอันสูงใหญ่
หรรษา ฟุ่มเฟือย

๑๐. ชาตรูปราชตปฏิบัติคณา เวรมณี เว้นจากการรับทอง
และเงิน

สามเณรต้องพยายามรักษาศีลทั้ง ๑๐ ข้อนี้โดยเคร่งครัด หาก
จำเป็นต้องประพฤตีสว่างละเมตศีลข้อใดข้อหนึ่งไป ก็ยังไม่ถึงกับหมด
ภาวะเป็นสามเณร แต่ต้องรีบบอกความที่ตนประพฤตีสว่างละเมตศีล
ข้อนั้น ๆ ต่อพระอุปัชฌายะหรือพระอาจารย์แล้วพระอุปัชฌายะหรือ
พระอาจารย์ก็สั่งให้ทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสมซึ่ง
เรียกวิธีนี้ว่า “ทัณฑกรรม” คือการลงโทษนั่นเอง เมื่อทำทัณฑกรรม
เสร็จแล้วก็ทำพิธีรับศีลใหม่จากพระอุปัชฌายะหรือพระอาจารย์สุด
แต่กรณี มาถึงตอนนี้แล้ว สามเณรที่ศีลขาดรูปนั้นก็กลับเป็นผู้มีศีล
บริบูรณ์เหมือนเดิมจนกว่าจะประพฤตีสว่างละเมตใหม่อีกแล้วก็ทำพิธี
ใหม่ดังกล่าวแล้ว ท่านเรียกการกระทำทั้งหมดในกรณีนี้เป็นภาษา
สามัญว่า “ต่อศีล”

การอุปสมบท

นาวาเอกวีระ วัฒนนิรันตร์

เรียบเรียง

ความหมาย

“อุปสมบท” หมายถึงบวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา บางครั้งมีคำว่า “บรรพชา” อยู่ข้างหน้าเป็น “บรรพชาอุปสมบท” ก็มีความหมายถึงการบวชเป็นสามเณรและบวชเป็นภิกษุ

มีอีกคำหนึ่งคือคำว่า “อุปสัมบัน” แปลว่าผู้อุปสมบทแล้ว เป็นคำที่ใช้เรียก หมายถึงภิกษุนั่นเอง ส่วนคนที่ยังไม่ได้บวช หรือคนที่ เป็นสามเณรเรียกเป็นศัพท์ว่า “อนุอุปสัมบัน” แปลว่าผู้ที่ยังไม่ได้บวช เป็นภิกษุ

ในพิธีอุปสมบทหรือบวชเป็นภิกษุนี้ เรียกผู้เตรียมตัวบวชว่า “นาค” ซึ่งแปลว่า ผู้ประเสริฐ หรือผู้ไม่ทำบาปก็ได้ โดยมีความหมาย ว่าการบวชเป็นการละเพศกฤหัสถ์ซึ่งอาจทำบาปได้ทุกขณะ แต่การ มาบวชจะทำได้ดังนั้นหาได้ไม่ เพราะต้องอยู่ในวินัยของสมณะ ดังนั้นผู้ เตรียมตัวบวชจึงเรียกว่า “นาค” ซึ่งมีคำแปลดังกล่าวแล้ว

ประเภทของการบวช

การอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพระพุทธ- องค์ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่จนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบันมีวิธีปฏิบัติอยู่ ๓ วิธี ดังต่อไปนี้

๑. เอหิภิกขุอุปสัมปทา แปลว่าการอุปสมบทโดยตรัสพระวาจา ว่า มาเป็นภิกษุเถิด วิธีนี้เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าพระองค์เดียวทรงใช้ กล่าวคือในตอนแรก ๆ เมื่อมีผู้ศรัทธาขอบวชกับพระองค์ พระองค์

ก็ทรงอนุญาตให้บวชโดยตรัสพระวาจาว่า “มาเป็นภิกษุเถิด ธรรม
เรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดย
ชอบเถิด” ด้วยพระวาจาเพียงเท่านั้นก็เป็นอันว่าผู้ขอบวชนั้นกลายเป็น
ภิกษุอย่างสมบูรณ์แล้ว

๒. ติสระณกมฺมุปสัมปทา แปลว่าการอุปสมบทด้วยวิธีให้
ผู้ขอบวชกล่าวคำถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ การบวชโดยวิธีนี้
พระสาวกแต่ละรูป ๆ เป็นผู้ใช้ กล่าวคือเมื่อมีพระสาวกขึ้นหลายองค์
แยกย้ายกันไปประกาศพระศาสนา เมื่อมีผู้ศรัทธาขอบวชพระสาวก
เหล่านั้นก็ต้องพาตัวมาขอบวชในพุทธสำนักต้องลำบากมากทั้ง
พระสาวกผู้พาตัวและทั้งผู้ขอบวช พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาต
ให้พระสาวกบวชกุลบุตรได้เองโดยวิธีให้ผู้ขอบวชปลงผมและหนวด
นุ่งห่มผ้ากาสายะ (ผ้าย้อมด้วยน้ำผาด) เข้าไปกราบเท้าภิกษุประคอง
อัญชลีเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะเพียงเท่านั้นก็เป็นการบวช
ที่สมบูรณ์

๓. ญัตติจตุตถกรรมวาจา แปลว่าการอุปสมบทด้วยการสวด
ญัตติเป็นที่ ๔ วิธีนี้เป็นวิธีที่พระสงฆ์เป็นผู้ใช้ กล่าวคือเมื่อพระศาสนา
แพร่หลายมีผู้บวชเป็นภิกษุมากขึ้น ทรงเห็นว่าการรับกุลบุตรให้บวช
เป็นกิจสำคัญ ควรเป็นเรื่องที่ภิกษุหลายรูปต้องช่วยกันพิจารณา
เลือกเฟ้นเพราะเกี่ยวกับความเจริญและความเสื่อมของพระศาสนา
วิธีอุปสมบทด้วยตีสระณกมฺมุปสัมปทาตามที่กล่าวแล้วยังเป็นเรื่องที่
ภิกษุรูปเดียวรับให้บวช อาจผิดพลาดได้ง่าย พระองค์จึงทรงยกการ
รับคนเข้าบวชเป็นภิกษุให้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์โดยสาระสำคัญ
ของวิธีบวชแบบญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาก็คือภิกษุตั้งแต่ ๕ รูป
ขึ้นไปสำหรับท้องถิ่นที่หาภิกษุได้ยาก และตั้งแต่ ๑๐ รูปขึ้นไปสำหรับ

ถิ่นที่หาภิกษุได้ง่ายร่วมประชุมกันเป็นองค์คณะ ในจำนวนนี้ เป็นพระ
อุปัชฌายะ ๑ รูป เป็นพระคู่สวด ๒ รูป (บางวัดใช้พระคู่สวดรูปเดียว)
และที่เหลือนอกนั้นเป็นพระอันดับ ในที่ประชุมคณะสงฆ์นั้นจะร่วมกัน
พิจารณาการรับคนเข้าบวชเป็นภิกษุอย่างรอบคอบจนมีความเห็นเป็น
เอกฉันท์ให้รับผู้ขอบวชเป็นภิกษุได้

เมื่อทรงยกการบวชเป็นภิกษุให้เป็นหน้าที่ของสงฆ์แล้วก็ทรง
เปลี่ยนการบวชแบบติสรณคมณูปสัมปทาเป็นวิธีบวชเป็นสามเณร
คุณค่าของการอุปสมบท

การอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนานับเป็นความนิยม
ของชาวพุทธในประเทศไทยประการหนึ่ง เพราะดั่งเล็งเห็นถึง
คุณค่าหรือประโยชน์ของการอุปสมบทเป็นภิกษุ ซึ่งส่วนใหญ่พอ
อนุโลมได้กับคุณค่าของการบรรพชาเป็นสามเณรดังกล่าวแล้ว ใน
เรื่องการบรรพชาเป็นสามเณร^๑ กล่าวคือ

๑. เป็นการอบรมนิสัยให้เรียบร้อย
๒. มีโอกาสมากในการศึกษาเล่าเรียน
๓. ทำให้ได้อริยทรัพย์
๔. เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้แล้วยังมีคุณค่าที่พิเศษออกไปอีก กล่าวคือ
การบวชเป็นภิกษุเป็นเหตุใดได้ชื่อเรียกผู้บวช ๔ อย่าง คือเรียกว่า
พระ, ภิกษุ, บรรพชิต, และสมณะ

“พระ” แปลว่าผู้ประเสริฐ คือมีศีลธรรมประเสริฐกว่าผู้ไม่ได้
บวช

^๑ขอให้ดูคำอธิบายแต่ละหัวข้อนี้ในเรื่องการบรรพชาเป็นสามเณรตอนคุณค่าของ
การบรรพชาเป็นสามเณร

“ภิกษุ” นัยหนึ่งแปลว่าผู้ทำลายความชั่วไม่ให้ปรากฏมีในตัว มีความสะอาดทางกาย วาจาและใจเป็นเครื่องหมาย

“บรรพชิต” แปลว่าผู้เว้นจากการเบียดเบียนตนและผู้อื่น ไม่ทำตัวเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน

“สมณะ” แปลว่าผู้สงบระงับ คือสงบจากความชั่ว มีการทำ พุท และคิด ที่สงบเรียบร้อยเป็นเครื่องหมาย

เมื่อผู้บวชประพาศิตนให้สมกับชื่อที่เรียกดังกล่าวนั้นก็จะได้รับคุณค่าหรือประโยชน์ของการบวชตามความหมายของชื่อนั้น ๆ เช่น เป็นผู้ประเสริฐ เป็นผู้มีกาย วาจา ใจ สะอาด เป็นต้น

แต่ถ้าบวชแล้ว ไม่รู้ตัวว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร ประพฤติปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นพระ, เป็นภิกษุ, เป็นบรรพชิต, และเป็นสมณะ ก็จะมีแต่ความเสื่อมเสียทั้งแก่ตนเองและพระพุทธศาสนา นักบวชที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ซึ่งปรากฏมีอยู่ในหมู่พระมี ๔ ประเภท คือ

๑. **บวชโดยหลงงมงาย** คือสักแต่บวชตามกันไป ไม่รู้ว่าบวชทำไม เป็นต้น (อุปมยุหิกา)

๒. **บวชอาศัยเลี้ยงชีพ** คือเพราะทำมาหากินได้ยากลำบากก็มาบวชเพื่อมีที่อยู่กิน ไม่ต้องไปทำมาหากินอย่างอื่น (อุปชีวิกา)

๓. **บวชเพื่อเล่น** คือบวชแล้วหาเครื่องเล่นเพลิดเพลินไปวันหนึ่ง ๆ เป็นการหย่อนใจ มีญาติเพื่อนฝูงหารายได้ถวาย หาเครื่องเล่นให้ ไม่ต้องทำมาหากิน (อุปกีฬิกา)

๔. **บวชแล้วทำชั่วเสียหาย** คือทำประทุษร้ายเบียดเบียนตนและวัด ทำให้ศาสนาเสื่อม ไม่ได้ทำตนให้หมดเวรหมดภัย (อุปพุสิกา)

คุณสมบัติของผู้อุปสมบท

ผู้ที่จะอุปสมบทในพระพุทธศาสนาต้องเป็นบุคคลที่มีความพร้อมพอสมควร เพราะต้องบำเพ็ญศาสนกิจอันละเอียดอ่อนและฝืนความรู้สึกของคนธรรมดาทั่วไป ดังนั้น ท่านจึงกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะอุปสมบทเป็นภิกษุไว้เป็นอันมาก แต่ในที่นี้จะขอกล่าวคุณสมบัตินั้นเป็นบางส่วนดังต่อไปนี้คือ

๑. ไม่มีโรคอันจะติดต่อกัน โรคไม่รู้จักหาย โรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคเรื้อน โรคฝี โรคกลาก โรคหิด โรคลมบ้าหมู

๒. เป็นมนุษย์

๓. เป็นชาย

๔. ไม่เป็นทาส

๕. ไม่เป็นหนี้

๖. ถ้าเป็นข้าราชการต้องได้รับอนุญาตให้บวช

๗. ได้รับอนุญาตจากมารดา บิดา (ถ้ามีชีวิตอยู่)

๘. มีอายุครบ ๒๐ ปี บริบูรณ์

๙. มีบาตรและจีวรครบ

ผู้ที่ประสงค์จะอุปสมบทเป็นภิกษุ อาจจะให้เป็นที่น่าอนว่าตนจะอุปสมบทได้หรือไม่ก็ขอให้ไปหาภิกษุที่คิดจะนิมนต์เป็นพระอุปัชฌายะเพื่อให้ท่านพิจารณาจะสะดวกและง่ายเข้า

ภาวะเป็นภิกษุ

การอุปสมบทเป็นภิกษุจะสำเร็จเป็นภิกษุสมบูรณ์หรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุสำคัญ ๆ ที่ควรทราบดังต่อไปนี้

๑. มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กล่าวเป็นบางส่วนในเรื่อง

คุณสมบัติของผู้อุปสมบท

๒. มีอัฐบริวารแปดครบถ้วน ซึ่งได้แก่ บาตร ผ้าสบง ผ้าจีวร ผ้าพาดบ่า ผ้าประคตเอว หม้อกรองน้ำ กล้องเข็มพร้อมด้ายและมีดโกน

๓. ในปัจจุบันผู้อุปสมบทได้รับการอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมถูกต้องตามหลักเกณฑ์

หากการอุปสมบทเป็นภิกษุประกอบไปด้วยเหตุสำคัญดังที่กล่าวมานี้ก็จะสำเร็จเป็นภิกษุอย่างสมบูรณ์โดยไม่ต้องสงสัย มีพุทธศาสนิกชนเป็นจำนวนมากมิใช่น้อยที่ไปยึดถือเอาเหตุการณ์อย่างอื่นเป็นสำคัญในการบวช เช่นการจัดงานเลี้ยงให้ใหญ่โต การเชิญแขกมาร่วมงานบวชมาก ๆ การขัดขบวนแห่แหนอีกทีก็กรีกโครม เป็นต้น ซึ่งเรื่องเหล่านั้นไม่จำเป็นต่อการสำเร็จเป็นภิกษุเลยเป็นเหตุให้ต้องมีการใช้จ่ายสิ้นเปลืองและยุ่งยากุ่นวายอันเป็นเรื่องเดือดร้อนทั้งสิ้น บางรายถึงกับต้องไปกู้ยืมเงินทางมาจัดการอุปสมบทให้ลูกหลานเพื่อจัดงานให้ใหญ่โต เสร็จแล้วก็ต้องไปเดือดร้อนเรื่องหนี้สินเป็นเรื่องที่น่าเศร้าใจจริง ๆ ทั้งนี้เพราะไม่เข้าใจว่าอะไรคือข้อที่ทำให้สำเร็จเป็นภิกษุ อะไรไม่ใช่

ควรระลึกไว้เสมอว่าวิธีอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องของความสงบเย็นและเรียบง่าย ไม่ใช่เรื่องของความอีกทีก็กรีกโครมและฟุ่มเฟือย เพราะเป็นการนำคนเข้าไปสัมผัสกับสมณเพศซึ่งเป็นเพศแห่งความสงบเย็นและเรียบง่าย หากระลึกไว้ได้เช่นนี้ การอุปสมบทเป็นภิกษุจะเป็นพิธีที่มีความหมายมากที่สุด

การเตรียมตัวของผู้อุปสมบท

การอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนานับเป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อชีวิต ฉะนั้นทุกขั้นตอนของการอุปสมบทจึงควรเป็นไปด้วยเหตุผลที่รอบคอบและหนักแน่น เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนก่อนจะอุปสมบทไปเลยทีเดียวซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ เรียกว่าขั้นการเตรียมตัวของผู้อุปสมบทอันเป็นขั้นเริ่มต้นของการอุปสมบท ควรสนใจไว้ให้ดี เพราะเมื่อเริ่มต้นดีแล้วจะเกื้อกูลให้ขั้นการอุปสมบทต่อ ๆ ไปมีผลดีด้วย

การเตรียมของผู้อุปสมบทเป็นภิกษุที่น่าจะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ก็มีดังต่อไปนี้

๑. **เตรียมใจ** คือผู้ที่จะอุปสมบทควรมีศรัทธาด้วยตนเองในคุณค่าของการบวชเป็นสำคัญ มิใช่บวชเพื่อเหตุผลอย่างอื่นโดยที่ตนเองไม่มีศรัทธาเลย

๒. **เตรียมท่องคำขอบรรพชาอุปสมบท** คือผู้จะอุปสมบทจะต้องกล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทด้วยตนเอง ไม่ใช่คอยให้พระอุปัชฌายะสอน ดังนั้นจึงต้องพยายามท่องจำคำขอบรรพชาอุปสมบทให้แม่นยำ และซักซ้อมวิธีบวชกับพระในวัดที่ตนจะขอบวชซึ่งพระอุปัชฌายะเป็นผู้มอบหมายไว้

๓. **เตรียมค่าใช้จ่าย** ในการบวชจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายซึ่งก็ไม่มากมายนัก เพื่อจัดหาสมณบริขารที่จำเป็น ๆ ของผู้บวชเอง และเพื่อจัดหาจตุปัจจัยไทยธรรมถวายพระสงฆ์ที่ประกอบพิธีบวชเหล่านี้ เป็นต้น เรื่องนี้นับว่าสำคัญสำหรับผู้มีรายได้น้อย หากไม่เตรียมตัวไว้ หากต้องกู้ยืมเงินของผู้อื่นมาจัดการบวชซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ควรทำเลย

๔. **เตรียมเครื่องใช้ให้ครบ** เครื่องใช้ของผู้บวชมี ๒ ประเภท คือประเภทหลักกับประเภทประกอบ ประเภทหลักซึ่งขาดไม่ได้ ได้แก่ ภูษาบริวาร แปลว่าบริวาร ๘ อย่าง คือบาตร, ผ้าสบง, ผ้าจีวร, ผ้าพาดบ่า, ผ้าประคตเอว, หม้อกรองน้ำ, กล้องเข็มพร้อมด้าย, และมีดโกน ประเภทประกอบ ได้แก่ของใช้ต่าง ๆ นอกจากประเภทหลัก เช่นที่นอน หมอน มุ้ง แก้วน้ำ จาน ช้อนส้อม เป็นต้น เครื่องใช้ประเภทประกอบนี้ ไม่บังคับว่าต้องมีให้ครบทุกสิ่งทุกอย่าง สุดแต่ความจำเป็นของแต่ละบุคคลและแต่ละท้องถิ่น

๕. **เตรียมกำหนดวันบวช** ควรติดต่อกำหนดวันบวชกับเจ้าอาวาสที่ตนคิดจะบวชเป็นการล่วงหน้าพอสมควร เพราะจะได้รู้วันบวชที่แน่นอนอันจะเป็นประโยชน์ในการเตรียมการอื่น ๆ ด้วย และในการนี้ก็ควรติดต่อกับนิมนต์พระอุปัชฌายะ พระคู่สวด และพระอันดับไว้ให้พร้อมด้วยเพื่อความแน่นอน

๖. **เตรียมสำนักบวช** จริงอยู่ผู้บวชจะบวชวัดไหนก็ได้ แต่ต้องยอมรับกันว่าคุณภาพของวัดต่าง ๆ นั้นไม่เท่าเทียมกัน คุณภาพในที่นี้หมายถึงคุณภาพด้านการศึกษาปฏิบัติธรรมเป็นสำคัญ ซึ่งแต่ละวัดมีไม่เท่าเทียมกัน จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมเลือกบวชในสำนักวัดที่มีการศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติธรรมวินัยดีที่สุดที่จะเลือกได้ เพราะประโยชน์ของการบวชอย่างแท้จริงอยู่ที่เรื่องนี้ มิใช่บวชเพื่อการพักผ่อนชั่วคราวอย่างที่บางคนคิด

๗. **เตรียมท้องอย่างอื่น** นอกจากการท้องคำขอบรรพชาอุปสมบทในข้อ ๒ แล้ว ผู้อุปสมบทควรเตรียมท้องเรื่องที่ต้องปฏิบัติในวันบวชและหลังวันบวชบางอย่าง เช่น

- ท่องวิธีทำพินทุ, อธิษฐาน, และวิธีวิกัปจีวร
- ท่องคำกรวดน้ำอย่างย่อ
- ท่องทำวัตรเช้า-เย็น
- ท่องวิธีแสดงอาบัติ

คำท่องเหล่านี้ให้ปริกษาหรือกับพระอุปัชฌายะในวัดที่ตนจะบวชได้ เกินความจำเป็นที่จะเขียนไว้ในที่นี้

อนุศาสน์

“อนุศาสน์” คือคำสอนพระบวชใหม่ เมื่อการอุปสมบทสิ้นสุดลงแล้ว พระอุปัชฌายะจะกล่าวสอนพระบวชใหม่โดยกล่าวเป็นภาษาบาลีในเรื่องที่พระทำได้และทำไม่ได้เฉพาะที่สำคัญ ๆ

เรื่องที่พระทำได้เรียกว่ากรณียกิจ ๔ อย่าง คือ

๑. เทียบนิณฑบาต
๒. นุ่งห่มผ้าบังสุกุล
๓. อยู่โคนต้นไม้
๔. ฉันทอดองด้วยน้ำมูตรเน่า

สิ่งที่พระทำไม่ได้เรียกว่ากรณียกิจ ๔ อย่าง คือ

๑. เสพเมถุน
๒. ลักของเขา
๓. ฆ่าสัตว์
๔. พุดอวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน

นอกจากนี้กับบอกถึงเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเรียกว่าไตรสิกขา ว่าเป็นหลักที่พระควรศึกษาปฏิบัติให้ครบถ้วน

คำสั่งคณะกรรมการฝ่ายศาสนา

ที่ ๑/๒๕๒๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดพิมพ์หนังสือพระพุทธศาสนา

ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ

ด้วยในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เพื่อเป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระคุณูปการต่อประเทศชาติบ้านเมืองเป็นอเนกประการ และทรงเป็นพุทธมามกะโดยกฎมณเฑียรบาลตามเยี่ยงอย่างพระมหากษัตริย์ไทยแต่โบราณทุกพระองค์ ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบมาจนบัดนี้ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้เข้าสู่จิตใจของประชาชนเป็นรากฐานของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่บรรพบุรุษไทยยึดถือร่วมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงเห็นเป็นการสมควรจัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบ

ฉะนั้น อาศัยคำสั่งคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ ๒/๒๕๒๗ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายศาสนา จึงแต่งตั้งคณะทำงานจัดพิมพ์หนังสือพระพุทธศาสนาในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบ ดังต่อไปนี้

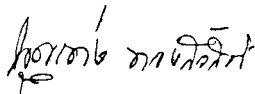
๑. พระธรรมธัชมนี	ที่ปรึกษา
๒. พระเทพมนี	"
๓. พระราชวรมณี	"
๔. พระโสภณคณาภรณ์	"
๕. พระมหานคร เขมปาลี	"

๖. รองอธิบดีกรมการศาสนา (นายแจ้ง สุขเกื้อ) ประธานคณะทำงาน
๗. พ.อ. สุข เจริญรัตน์
๘. นายประเสริฐ เรืองสกุล "
๙. นายบุญยง ว่องวานิช "
๑๐. นายสมพร เทพสิทธา "
๑๑. นายแปลก สนธิรักษ์ "
๑๒. นายสุชีพ ปุญญานุภาพ "
๑๓. พ.อ. ทองคำ ศรีโยธิน "
๑๔. นายทรงวิทย์ แก้วศรี "
๑๕. ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์ "
๑๖. ผู้อำนวยการกองศาสนศึกษา คณะทำงาน
- และเลขานุการ
๑๗. หัวหน้าฝ่ายองค์การศาสนาในประเทศ คณะทำงาน
- และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการณ์ "

ให้คณะทำงานคณะนี้มีหน้าที่ดำเนินการรวบรวมเรียบเรียงต้นฉบับหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ ๕ รอบ โดยรวบรวมเป็นชุด ประมาณ ๖-๗ เรื่อง ในเล่มเดียวกัน จัดพิมพ์จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม ให้เรียบร้อย บรรจุวัตถุประสงค์ต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๒๔

(นายบุญแท้ง ทองสวัสดิ์)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการฝ่ายศาสนา

ภาคผนวก

รายชื่อหนังสือที่คณะทำงานดำเนินการจัดพิมพ์

รายชื่อหนังสือชุดหลักธรรมราชสุคติ ๓ เล่ม

๑. ประมวลสารศีลธรรม นายสุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์ และ นายคมสัน สังฆมณี บรรณาธิการ
๒. ทศพิธราชธรรม นายทรงวิทย์ แก้วศรี บรรณาธิการและผู้เรียบเรียง
๓. พระบรมราชาบาท นายทรงวิทย์ แก้วศรี นายประภาส สุระเสน นายชนันท์ สุขเกษิ และ นายประสิทธิ์ จันรัตน บรรณาธิการ

รายชื่อหนังสือชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ ๖๐ เล่ม

๑. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑ : พระพุทธศาสนาในอินเดีย ตอน ๑ (สมัยก่อนพุทธกาล-พระพุทธศาสนาอุบัติ) โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๒. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๒ : พระพุทธศาสนาในอินเดีย ตอน ๒ (สถาบันพระสงฆ์-จุดเด่นในพระพุทธศาสนา) โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๓. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๓ : พระพุทธศาสนาในอินเดีย ตอน ๓ (สถานการณ์พระพุทธศาสนาภายหลังพุทธปรินิพพาน-สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช) โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๔. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๔ : พระพุทธศาสนาในอินเดีย ตอน ๔ (พระพุทธศาสนาในพุทธศตวรรษที่ ๓-๕) โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๕. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๕ : พระพุทธศาสนาในอินเดีย ตอน ๕ (สมัยราชวงศ์คุปตะ-สมัยปัจจุบัน) โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๖. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๖ : พระพุทธศาสนาในลังกา พม่าและมอญ โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๗. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๗ : พระพุทธศาสนาในประเทศจีน โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๘. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๘ : พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ตอน ๑ (สมัยโบราณ-สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)
๙. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๙ : พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ตอน ๒ (สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว-สมัยปัจจุบัน) โดย พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตตาโณ)

๑๐. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑๐ : พระพุทธศาสนาในอินโดจีน (ลาว เขมร และเวียดนาม) โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๑๑. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑๑ : พระพุทธศาสนาในมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๑๒. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑๒ : พระพุทธศาสนาในจีน ไต้หวัน และทิเบต โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๑๓. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑๓ : พระพุทธศาสนาในเกาหลี และญี่ปุ่น โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๑๔. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑๔ : พระพุทธศาสนาในอังกฤษและเยอรมัน โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๑๕. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เล่ม ๑๕ : พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๑๖. พระเจ้าอโศกมหาราชกับพระพุทธศาสนา โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๑๗. พระพุทธประวัติ โดย พระมหาประยูร ธมฺมจิตฺโต (มีถกษ์)
๑๘. บทวิเคราะห์พระพุทธศาสนา โดย นายสุชีพ ปุญญานุภาพ และ นายวศิน อินทสระ
๑๙. แก่นพุทธศาสตร์ (อริยสัจ ๔) โดย นายวศิน อินทสระ
๒๐. หลักกรรมและสังสารวัฏ โดย นายวศิน อินทสระ
๒๑. พระพุทธคุณ โดย พันเอกบุญสม เจริญใจ
๒๒. พระพุทธเจ้าของเราท่านตรัสสอนไว้ โดย พันเอกบุญสม เจริญใจ
๒๓. สามัคคีธรรม โดย พันเอกบุญสม เจริญใจ
๒๔. อปริหานิยธรรม โดย พันเอกบุญสม เจริญใจ
๒๕. สาราณียธรรม โดย พันเอกบุญสม เจริญใจ
๒๖. จักร ๔ โดย เรือตรีประเสริฐ คำผาลา
๒๗. พรหมวิหารธรรม โดย พันเอกวัชรระ คงอดิศักดิ์
๒๘. ขรรวาสธรรม โดย เรือตรีสารี อินสอน
๒๙. สัมปยุตธรรม ๗ (สมบัติผู้ดี ๗ ประการ) โดย เรือโท ทองย้อย แสงสินชัย
๓๐. สองคนยลรอบทิศ (เรื่องทิศหก) โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชทรัพย์เมือง
๓๑. พุทธศาสนิกชนไทยไปอินเดีย (อุบาสกธรรม) โดย รองศาสตราจารย์ ประภาศรี สีหอำไพ
๓๒. พุทธจริยา โดย พันเอกนวม สงวนทรัพย์
๓๓. พุทธจริยา: แบบอย่างในการดำเนินชีวิต โดย รองศาสตราจารย์อัยยา โกลกกาญจน

๓๔. แก้วตา-ขวัญใจ (บุคคลหาได้ยาก) โดย นางพุลศรี เจริญพงษ์
๓๕. "แม่ของฉัน" (ความเห็นอกเห็นใจ) โดย นางพุลศรี เจริญพงษ์
๓๖. ธรรมจริยา การประพฤติธรรม โดย นายอดิศักดิ์ ทองบุญ
๓๗. การพัฒนาปัญญา โดย รองศาสตราจารย์สุวรรณ เพชรนิล
๓๘. กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ โดย พระมหาอดิศร ทิรสีโล
๓๙. บุญ บาป กุศล อกุศล สันโดษ อสันโดษ โดย นาวาเอกสมจิต รัตนจันทร์
๔๐. ธรรมมีอุปการะมาก อคติ ๔ อบายมุข ๔ โดย นาวาตรีประสิทธิ์ จิรียงกูร
เรือโทโรจน์ พิศเพ็ง และเรือตรีวินัย ตะเภาพงศ์
๔๑. คุณธรรม ๔ ประการ โดย พระครูพุทธศาสนโศภน นาวาตรีอภิชัย
ชาธิรักษ และ เรือโทบุญ จันทน์นวล
๔๒. คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๔๓. เบญจศีล เบญจธรรม โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี
๔๔. การบรรพชาอุปสมบท โดย พระครูพุทธศาสนโศภน (แคล้ว สุตฺโต) และ
นาวาเอกวีระ วัฒนนิรันตร์
๔๕. คุณธรรมประจำใจ โดย นายจำนงค์ ทองประเสริฐ
๔๖. สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน โดย พระโสภณคณภรณ์ (ระแบบ จิตยาโม)
๔๗. วิปัสสนาสาธิต อธิบายวิธีปฏิบัติวิปัสสนาด้วยตัวเองตามแผนภาพ
โดย นายธนิต อยู่โพธิ์
๔๘. เว้นธรรม เล่ม ๑ (ความเฉลียวฉลาด) โดย นายแปลก สนธิรักษ์
๔๙. เว้นธรรม เล่ม ๒ (พูดดีเป็นศรีแก่ตัว) โดย นายแปลก สนธิรักษ์
๕๐. เว้นธรรม เล่ม ๓ (ดีเป็นแก้ว) โดย นายแปลก สนธิรักษ์
๕๑. เว้นธรรม เล่ม ๔ (การปกครองตน) โดย นายแปลก สนธิรักษ์
๕๒. พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ โดย นายสุชีพ ปุญญานุภาพ และ นาวาอากาศเอก
สมัย สิงห์ศิริ
๕๓. สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย โดย พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต)
๕๔. บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน โดย พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต)
๕๕. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดย นาวาเอกประยงค์ สุวรรณบุปผา
๕๖. มรณาทชาวพุทธ ตอน ๑ โดย นางสมทรง ปุญญฤทธิ์
๕๗. มรณาทชาวพุทธ ตอน ๒ โดย นางสมทรง ปุญญฤทธิ์
๕๘. มรณาทไทย ตอน ๑ โดย นางสมทรง ปุญญฤทธิ์
๕๙. มรณาทไทย ตอน ๒ โดย นางสมทรง ปุญญฤทธิ์
๖๐. สารบัญและดรรชนีค้นเรื่อง หนังสือชุดหลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ
โดย นายทรงวิทย์ แก้วศรี

คณะกรรมการขอขอบพระคุณและขอบคุณ

สถาบันและหน่วยงาน

สำนักพระราชวัง

กรมการศาสนา	โรงพิมพ์การศาสนา
กรมศิลปากร	ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล สหประชาพาณิชย์
หอสมุดแห่งชาติ	ห้างหุ้นส่วนจำกัด กนกศิลป์ฟิล์ม
ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	คาเธ่ย์ฟิล์ม
ธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่	แมนคอมพิวกราฟิก

บุคคล

นายวิโชค มุกดามณี	คณะผู้เรียบเรียง
นายฉัตรชัย ตวนกูบิยะ	ศิลปินภาพปกและภาพประกอบ
นายสุชาติ มุกดามณี	นายปทุม ผิวนวนล
นางสาวบังอร ชื่นพึง	นายบุญเห็น เล่าสกุล
นายศกรินทร์ วิเศษะพันธุ์	นายธวัชชัย อุ่นปรีชาพาณิชย์
นางอัจฉรา พิทักษ์เขต	นายเกิดชัย ชัยสาครธรรม
นางสาวปานใจ เขียมพาณิชย์	นางกฤษณา เรืองอุไร
นายประภาส สุระเสน	นายองอาจ อธิมอญ
นางสาวรัตนมน แก้วศรี	นางสาวปิยพร ศุกลรัตน์เมธี
นายกมล รอดคล้าย	นางสาววรรณภา ธารานาซ
นางสาวพิศมัย กริศรี	นายวชิระ ฉายศิริ

พิมพ์เผยแพร่จำนวน ๑๐,๐๐๐ ฉบับ พุทธศักราช ๒๕๓๐

โรงพิมพ์การศาสนา

๓๑๔/๓๑๖ ปากซอยบ้านนาบตร ถนนบำรุงเมือง บ่อมปราบ กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทร. ๒๒๓๓๓๕๑, ๒๒๓๕๕๕๘

นายปทุม ผิวนวนล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๓๐